



čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

Číslo 1ⁿⁱ.

Časopis tento vychází u Jana Hosta. Pospíšila, w Praze, na starém městě, w lilowé ulici, číslu 946, a k dostání gest w kužhoskladu wydawatelowu každý čtwtetek po archu, k němužto se we čtrnácti dnech wezdy gestě pälarchowá přjloha přikládá.



2^{hý} r. běh.

Předplacenj u wydawatele i u všech řádných kněhkupců rakauského mocnárstwj na celý rok za 3 zl. 12 kr., na čtwt leta za 48 kr. na stř. se přijímá. I po c. k. postow. auřadech, a však gen za půltetnj předplátku 2 zl. 12 kr. na stř. řýdennjk tento se rozěsjlá.

Národnj zábawnjk pro Čechy, Morawany a Slowáky.

1^{ho} ledna]

Buď vůle twá! —
Slaběj gsme; ty rač dáti setrwánj,
Ty w pádu kroky naše podchycuj.

F. L. Čelakowský.

[1833.]

Zpěw Čechů při nowém

Wšem nám buď blaho přáno!

Co hor a dolůw Labe s Hanau wáže,
Co gich pogjmá Tater-skálné páže,

Po všechněch sworně wywołáno:

Wšem blaho přáno!

Rok w hrobu ležj — i přchly žalosti,

S nowým se i nowý žiwot uhosti!

Duch po něm pálá — gen rámě natáhni

A směle, braře, w poklad geho sáhni:

Wšem nám buď blaho přáno!



**Role knihovny
v menších obcích**

- průzkum venkovských knihoven
- 10 + 1 důvod proč mít v obci knihovnu

100. výročí:

- Moravská zemská knihovna
- Regionální knihovna Karviná
- Dvacátá třetí Noc s Andersenem

**Mediální vzdělávání
v knihovnách:**

**webinář
filozofický pohled**

Cyklos o krajanských knihovnách

- Knihovna Českého komunitního centra v Manchesteru

Knihovny v novém

- Lesáková knihovna v Hradci Králové
- Studovna-čítárna pro všechny generace v MěK Kyjov

Periodika na území dnešní ČR

- Květy – národní zábavník

Příloha „Děckaři děckařům“

- Fantasy literatura pro děti a mládež



Noc dvacátá třetí s. 188
Mozaika z Nocí s Andersenem s. 189–191
Momentky z akcí knihoven v...

← ... Uherském Hradišti

Foto: archiv Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti

↓ ... Lysé nad Labem

Foto: archiv MěK Lysá nad Labem



← ... Českém Krumlově Foto: Hana Brčáková

↓ ... Praze, MKP – pobožce Korunní Foto: Berenika Haladová



... Úpici
 Foto: archiv
 MěK Úpice



↑ ... Turnově Foto: Adéla Prádlarová

← ... Ústí nad Orlicí Foto: archiv MěK Ústí n. Orlicí

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5 | 2023 | ročník 75

OBSAH

- Téma – Role knihovny v menších obcích**
- 163** Jaká je nebo by mohla být role knihovny v menší obci? | Lucie Macháčková
- 166** Průzkum tzv. venkovských knihoven | Lucie Macháčková
- 172** 10 + 1 důvod proč mít v obci knihovnu | Zlata Houšková
- Vzdělávání**
- 174** Rozvíjíme RVP v knihovnách (webinář) | Helena Hubatková Selucká
- 177** Filozoficky na mediální vzdělávání | Václava Medaľová Hůdová
- 179** **Kronika** PhDr. Ladislav Kurka oslavil 90. narozeniny | Kateřina Bajo
- Příloha – Děckaři děckářům**
- 180** Když má fantazie zelenou | Pavlína Lišovská
- P1** TOP knihy: Fantasy literatura pro děti a mládež | vybral Matty Čechovských
- P2** Pracovní list – Magický expres | Pavlína Lišovská
- P4** Zajímavé deskové hry k tématu | vybral Matty Čechovských
- Periodika na území dnešní ČR**
- 181** Květy – národní zábavník | Kateřina Spurná

- 182** **Krajanské knihovny** Krajanská knihovna v Českém komunitním centru v Manchesteru | Irena Gajdošik
- 184** **Knihovny v novém** Lesákova knihovna v Hradci Králové v novém lesku | Michal Strobach
- 186** **Studovna-čítárna pro všechny generace** v Kyjově | Michaela Moudrá, Martina Hradilová
- 185** **Napsali jste nám** Nezisková organizace Česká kniha pomáhá | Nela Hollerová
- 187** **Anketa – 75 let časopisu Čtenář** | Olga Vašková, Dana Petředsová
- Události**
- 188** **Noc dvacátá třetí** | Zlata Houšková
- 189** **Mozaika z Nocí s Andersenem** | kolektiv autorů
- 192** **Regionální knihovna Karviná čte další stovku** | Markéta Kukrechtová
- 194** **Spolupráce s organizací Post Bellum** v Šumperku | Kamila Šeligová
- 195** **Z historie** Moravská zemská knihovna – 100. výročí národní instituce | Jaromír Kubiček
- 198** **Neušlo nám** Zapojte se do soutěže Fotíme knihovny! | Linda Jansová
- 199** **Ze světa** | Roman Giebisch
- 200** **Literární výročí Červen** | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – The role played by libraries in small municipalities**
- 163** What is the role played by libraries in small municipalities and what could it be? | Lucie Macháčková
- 166** A survey of "rural" libraries | Lucie Macháčková
- 172** 10+1 reasons for having a library in your village | Zlata Houšková
- Education**
- 174** Developing Framework Educational Programmes at libraries (webinar) | Helena Hubatková Selucká
- 177** Media education philosophically | Václava Medaľová Hůdová
- 179** **Chronicle** PhDr. Ladislav Kurka's 90th birthday | Kateřina Bajo
- Supplement – Child specialists to child specialists**
- 180** When fantasy gets the green light | Pavlína Lišovská
- P1** TOP books: Fantasy literature for children and young adults | selected by Matty Čechovských
- P2** Worksheet – Magic express | Pavlína Lišovská
- P4** Interesting board games on the topic | selected by Matty Čechovských
- Periodicals in what is now the Czech Republic**
- 181** Květy – the national entertainer | Kateřina Spurná
- Expatriate libraries**
- 182** Expatriate library in the Czech Community Centre in Manchester | Irena Gajdošik
- Libraries afresh**
- 184** Lesák library in Hradec Králové with a fresh gloss | Michal Strobach
- 186** A reading and study room for all generations in Kyjov | Michaela Moudrá, Martina Hradilová
- You wrote to us**
- 185** Czech books help out non-profit organization | Nela Hollerová
- 187** **Survey – 75 years of Čtenář** | Olga Vašková, Dana Petředsová
- Events**
- 188** Twenty-third Night | Zlata Houšková
- 189** Andersen Night mosaic | team of authors
- 192** Karviná regional library reads another hundred | Markéta Kukrechtová
- 194** Collaboration with the Post Bellum organization in Šumperk | Kamila Šeligová
- From history**
- 195** Moravian Library – Centenary of a national institution | Jaromír Kubiček
- It did not escape us**
- 198** Enter the Library Photography competition! | Linda Jansová
- 199** **From the World** | Roman Giebisch
- 200** **Literary anniversaries** June | Milan Valden

INHALT

- Thema – Die Rolle der Bibliothek in kleinen Dörfern**
- 163** Was für eine Rolle hat die Bibliothek in einem kleinen Dorf oder was für eine Rolle konnte die Bibliothek haben? | Lucie Macháčková
- 166** Forschung der so genannten Landbibliotheken | Lucie Macháčková
- 172** 10+1 Gründe warum soll man eine Bibliothek im Dorf haben | Zlata Houšková
- Medienbildung**
- 174** Wir entwickeln Rahmenlehrplan in Bibliotheken (ein Webinar) | Helena Hubatková Selucká
- 177** Philosophisch zu der Medienpädagogik | Václava Medaľová Hůdová
- 179** **Chronik** PhDr. Ladislav Kurka feierte neunzigsten Geburtstag | Kateřina Bajo
- Beilage – Kinderbibliothekare für Kinderbibliothekare**
- 180** Wenn die Fantasie Grün hat | Pavlína Lišovská
- P1** TOP Bücher: Fantasyliteratur für Kinder und Jugendlichen | gewählt von Matty Čechovských
- P2** Arbeitsblätter – Magischer Express | Pavlína Lišovská
- P4** Interessante Brettspiele zum Thema | gewählt von Matty Čechovských
- Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik**
- 181** Květy – Nationalunterhaltungszeitschrift | Kateřina Spurná
- Auslandsbibliothek**
- 182** Die Auslandsbibliothek im Tschechischen Gemeindezentrum in Manchester | Irena Gajdošik
- Bibliotheken in den neuen Mänteln**
- 184** Lesák Bibliothek in Hradec Králové scheint ganz neu | Michal Strobach
- 186** Studienzimmer und Lesesaal für alle Generationen in Kyjov | Michaela Moudrá, Martina Hradilová
- 185** **Ihr schreibt uns** NPO (Non-Profit-Organisation) Česká kniha pomáhá (Tschechisches Buch hilft) | Nela Hollerová
- 187** **Umfrage – 75 Jahre der Zeitschrift Čtenář** | Olga Vašková, Dana Petředsová
- Ereignisse**
- 188** Die dreiundzwanzigste Nacht | Zlata Houšková
- 189** Ein Mosaik aus der Nacht mit Andersen | Kollektiv von Autoren
- 192** Regionalbibliothek in Karviná liest weitere hundert | Markéta Kukrechtová
- 194** Mitarbeit mit der Organisation Post Bellum in Šumperk | Kamila Šeligová
- Aus der Geschichte**
- 195** Mährische Landesbibliothek – 100. Jahrestag der Nationalinstitution | Jaromír Kubiček
- Das ist uns nicht entgangen**
- 198** Nehmt an dem Wettbewerb Fotografieren wir die Bibliothek! Teil | Linda Jansová
- 199** **Aus der Welt** | Roman Giebisch
- 200** **Literarische Jahrestage** Juni | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři, část svého pracovního života jsem věnovala vzdělávání sociálně a etnický znevýhodněných dětí a jejich rodinám. Když jsem chtěla rodičům ukázat, jak mohou bez vynaložení značných finančních prostředků přispět k rozvoji dětí, jak jim pomoci získat nové kamarády a zažít něco pěkného, volba padla na knihovnu. V bezpečném a příjemném prostředí knihovny se pak ukázalo, do jaké míry jsou rodiče i děti schopni šance využít, respektovat daná pravidla a přijmout zodpovědnost za jejich plnění. Domnívám se, že to platí nejen pro větší knihovny, ale také pro knihovny v menších obcích, o kterých je v tomto čísle *Čtenáře* řeč především. Jeden můj zkušeností ověřený důvod, proč knihovnu v malých obcích mít. Zlata Houšková takovýchto důvodů ve svém článku uvádí jedenáct a pod všechny se lze podepsat. Jejím příspěvku předchází pečlivě zpracovaný úvod k tématu od Lucie Macháčkové s uvedením historických souvislostí, s koncepčním zarámováním a zaznamenáním výsledků zajímavého průzkumu, kde čtyři stejně formulované otázky zodpovídali knihovníci, zřizovatelé knihoven, uživatelé a zástupci spolupracujících organizací. Z odpovědí všech skupin vysvítá, že knihovna je nebo aspoň má potenciál být místem, které přináší nejen informace, ale i propojuje, kde jsou všichni vítáni a kde je jim dobře. A přitom (na rozdíl od také důležitého místa, jako je hospoda) počítá i s plným zapojením dětí.

Když už jsme u dětí, těm patří středová příloha o fantasy literatuře a sebrané střípky z letošní *Noci s Andersenem*. Do redakce přišla spousta milých zpráv a krásných fotografií. Vybrat jsme mohli jen nepatrnou část z nich. Doufáme, že vás potěší stejně jako nás. Vzdělávání (a to nejen dětí) se týká také další příspěvky. Dozvíte se něco o specifické metodě využitelné při mediálním vzdělávání či o loňském zářijovém webináři, na kterém se o své zkušenosti podělili učící knihovníci.

Závěrem bych chtěla za redakci pogratulovat jubilantům, o kterých se v květnovém čísle zmiňujeme. Předně doktoru Ladislavu Kurkovi, mimo jiné také emeritnímu členu redakční rady *Čtenáře*, k jeho devadesátým narozeninám, a to s velkým poděkováním. A kulatá výročí slaví také knihovny – ta karvinská a v Brně Moravská zemská. Ať se daří nejen jim, ale i vám, za redakci přeje

PAVLA VLKOVÁ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5 | 2023 | ročník 75

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485

ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař

Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávkový na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Bc. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbků 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslu 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 5. 2023, vyšlo 15. 5. 2023. Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

Květy, 1. ledna 1835, číslo 1. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 8 H 20a

Foto: Knihovna Národního muzea

Téma

Role knihovny v menších obcích

Jaká je nebo by mohla být role knihovny v menší obci?

Jak vnímáme roli „malé“ knihovny? Je jiná než ta ve větším nebo dokonce krajském městě? Co od ní očekáváme my uživatelé? A co její zřizovatel či další organice a spolky v obci? Jakou představu o její funkci mají sami knihovnice a knihovníci? A jak všechny tyto otázky souvisí s tím, jak se naše společnost vyvíjí?

Než se pokusím odpovědět na všechny tyto otázky, dovoluji mi malý vhled do historie českých veřejných knihoven.

OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE

K tomu, aby knihovny vypadaly tak, jak je známe dnes, potřebovaly staletí vývoje a proměn. Abychom si dobře uvědomili, co knihovny pro člověka znamenaly a znamenají, je nutné vymezit si jejich společenskou funkci. V podstatě jde o dvě základní roviny: o jejich přístupnost a o ideové zaměření knihovních fondů a činnosti knihoven. První veřejné čítárny a půjčovny zakládali od konce 18. století nakladatelé a knihkupci. Jejich záměr byl čistě obchodní. Přístup do nich neměla ani zdaleka celá veřejnost, ale jen šlechta a měšťané. V období národního obrození se začaly objevovat první obecní městské knihovny. Jejich výrazný útlum ale znamenalo období Bachova absolutismu, kdy vznik a činnost knihoven podléhaly přísné kontrole. V období uvolnění (70. léta 19. století) vznikaly první pokusy o zákonnou úpravu českého veřejného knihovnictví.

Novou etapu vývoje veřejného knihovnictví na území Československa představovala první republika. V roce 1919 se podařilo ukotvit knihovny a jejich činnost do zákonné podoby schválením *Zákona o veřejných knihovněch obecních*, který ukládal zřízení knihovny v každé obci. Léta parlamentní demokracie znamenala velký rozvoj veřejných knihoven. Jedním ze základních prvků demokracie je rovnost. Státní systém změnil pohled na knihovny, demokratický stát umožnil přístup do knihoven i těm nejchudším. Demokracie dávala možnost otevřeného projevu, jehož je kniha významným předmětem. Lidé prostřednictvím knih a knihoven dostali možnost vnitřně vyspívat, utvářet si vlastní názor. Období protektorátu Čechy a Morava znamenalo pro knihovny vlnu konfiskací. Ministerstvo školství a národní osvěty vydávalo seznamy závadné literatury, která musela být z knihoven vyřazována. Knihovny byly nuceny sloužit jako nástroj fašistické ideologie. Po druhé světové válce nastalo krátké období, ve kterém se knihovny mohly vrátit ke vzdělávací funkci bez ideového diktátu.

Rok 1948 zásadním způsobem změnil naše státní zřízení. Od parlamentní demokracie jsme se vydali na cestu k totalitnímu systému. Nastalá situace změnila postavení kultury ve prospěch totalitní ideologie. Knihovny (a knihovníci) měli být politickými bojovníky lidové demokracie. Jinak řečeno: posláním knihoven bylo formování „nového“ člověka. Pro splnění tohoto úkolu knihovny organizovaly nejednu osvětově-vzdělávací akci. Vlny cenzury či „očisty“ knihovních fondů proběhly postupně mezi roky 1949–1953. Knihovny se měnily z kulturních center paměti v instituce prosazující jednu politickou ideologii. V tomto postavení s menším či větším uvolněním setrvaly až do listopadu 1989. Od roku 1990, kdy jsme se jako společnost vrátili k demokratickým principům, se i knihovny vrátily zpět k původnímu poslání demokratické kulturní a vzdělávací instituce.

SOUČASNOST VEŘEJNÝCH KNIHOVEN

Činnost veřejných knihoven, jak ji známe dnes, ukotvuje *Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb* z roku 2001. Strategicky důležitými dokumenty pro české veřejné knihovny, které určovaly a určují směry vývoje českého knihovnictví na určité časové období, jsou koncepční materiály rozvoje knihoven v České republice.

Koncepce rozvoje knihoven na léta 2004–2010 uvádí v dílčích cílech:

Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, odstranit bariéry přístupu k jejich využívání, rozšířit služby knihoven pro handicapované občany i národnostní menšiny, nezaměstnané a další znevýhodněné sociální skupiny.

Komunitními aktivitami knihoven jako poskytovatelů VKIS podporovat aktivní účast občanů na životě obce, pomáhat při vytváření místních partnerství a budování komunit v místě. Vytvářet v knihovnách prostorové podmínky pro komunitní a kulturní aktivity.

Zásadně zlepšit prostorové podmínky knihoven co do jejich rozsahu a kvality, podporovat výstavbu a rekonstrukci knihoven s výraznou orientací na zlepšení knihovnických služeb.

Vytvořit podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti a tím i schopnosti efektivně vyhledávat a využívat informační zdroje. Zahrnout informační výchovu (informační gramotnost) do výuky základních a středních škol. Využít knihovny pro školení základní počítačové a informační gramotnosti občanů.



Obecní knihovna Lomnice, Karlovarský kraj

Mottem **Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015** bylo: *Klient říká: „V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně jsem rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám bezplatně požadovanou kvalitní službu.“* Cílem koncepce bylo definovat a uvést do praxe podmínky pro komplexní služby knihoven v reálném i digitálním prostoru:

- služby, které jsou díky využívání informačních technologií v podstatné míře dostupné 24 hodin, sedm dnů v týdnu;
- digitalizace knihovnických fondů;
- služby přístupné bez jakýchkoliv bariér a poskytované všem bez rozdílu;
- příjemné a neutrální místo pro studium, trávení volného času i setkávání všech generací, místo reflektující požadavky veřejnosti na moderní funkční i estetické prostředí;
- kvalifikovaní, motivovaní a adekvátně ohodnocení pracovníci.

Vizí **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020** bylo: *Společně tvořit knihovny jako nabídku služeb a informačních zdrojů a otevřeného prostoru pro vzdělávání, kulturu a rozvoj.*

Proměnit knihovny z pouhých půjčoven knih na živá vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra je dlouhodobým celosvětovým trendem. Tento trend sledují i české knihovny, ale proces proměny je velmi pomalý a naráží na celou řadu limitů. Knihovny mají značný potenciál rozvoje v oblasti neformálního a občanského vzdělávání a současně roste jejich význam při podpoře čtenářské, informační a digitální gramotnosti jak u dětí a mládeže, tak i u dospělé populace. Značný

Obecní knihovna
Hradištko pod Medníkem,
Středočeský kraj

potenciál má dále rozvoj aktivit orientovaných na specifické skupiny uživatelů, zejména příslušníků menšin a lidí ohrožených sociálním vyloučením. Knihovny jsou tradičním a přirozeným centrem sociální inkluze.

Současná **koncepce, platná pro roky 2021–2027**, usiluje o rozvoj systému knihoven v rámci tří pilířů:

→ knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit;

V rámci pilíře I. budou podporovány aktivity, směřující k rozvoji potenciálu knihoven jako komunitních center včetně adekvátního prostorového, technologického a materiálního zázemí a personálního zajištění.

→ knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce;

V rámci pilíře II. budou podporovány aktivity k posílení vzdělávací funkce knihoven a kooperace knihoven se školami.

→ knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství.

V rámci pilíře III. budou podporovány aktivity, které umožňují zprostředkování kulturního a vědeckého bohatství v analogové i digitální podobě všem uživatelům.



Co ze všech dosavadních koncepcí vyplývá? Největším úkolem pro knihovny je být moderním, bezpečným, nekonfliktním, kulturním a společenským centrem obcí, ve kterých působí. Být místem, které reaguje na potřeby současné společnosti, a nabízet možnost vzdělávání, relaxace, kulturního, společenského a komunitního života.

Vizi toho, jaká by měla být role knihoven v současné společnosti, máme vydefinovanou. Teď ještě zbývá zjistit, jestli se setkává s realitou a jak je vnímána naším okolím. Jaká je jeho představa o tom, „co je to knihovna“.

Text a foto **LUCIE MACHÁČKOVÁ** | Lucie.Machackova@nkp.cz

Do čísla přispěli

Bc. Kateřina Bajo – Městská knihovna v Praze ■ Matty Čechovských – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ Irena Gajdošík – Czech School & Community Manchester ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Nela Hollerová – Centrum sociální pomoci Vodňany ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ Martina Hradilová – Městská knihovna Kyjov ■ Mgr. Helena Hubatková Selucká – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ PhDr. Linda Jansová, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc. – emeritní ředitel Moravské zemské knihovny v Brně ■ Mgr. Markéta Kukrehtová – Regionální knihovna Karviná ■ Mgr. Pavlína Lišovská – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ Mgr. Lucie Macháčková – Národní knihovna ČR ■ Václava Medalová Hůdová – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ Mgr. Michaela Moudrá – Městská knihovna Kyjov ■ PhDr. Dana Petrýdesová – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D. – Národní muzeum ■ Mgr. Michal Strobach, Ph.D. – Univerzita Hradec Králové ■ Mgr. Kamila Šeligová – Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk ■ Milan Valden – Národní knihovna ČR ■ Olga Vašková – emeritní redaktorka časopisu *Čtenář*

Průzkum tzv. venkovských knihoven

V České republice bylo podle průzkumu Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS) v roce 2021 evidováno 5270 veřejných knihoven, z toho 5072 v obcích do 7500 obyvatel; 3641 z nich neuskutečnilo žádnou kulturní a ani vzdělávací akci pro komunitu v místě svého působení. To znamená, že pravděpodobně svou činnost stále omezují jen na půjčování knihovních dokumentů. Je to poměrně vysoké číslo, které ukazuje, že nemalý počet knihoven ještě čeká na transformaci z pouhých půjčoven na moderní instituce reflektující měnící se potřeby současné společnosti a jsou úzce spjaté se společenským a komunitním životem v obci.

Možná se zeptáte, proč jsme vybrali právě obce s počtem obyvatel do 7500. Je to proto, že obce do této velikosti jsou optikou Ministerstva pro místní rozvoj, hlavního vyhlášovatele soutěže Vesnice roku, chápány jako venkov. A protože naším záměrem bylo zjistit, jaká je role knihovny v menší obci, tedy na venkově, zvolili jsme tento základní parametr.

ANKETA MEZI KNIHOVNAMI

Udělal jsem malý pokus a oslovil 45 knihoven v obcích od 300 do 6500 obyvatel napříč celou republikou, o kterých víme, že svou činnost neomezují jen na půjčování knih, a požádali nejen knihovnice a knihovníky, ale také jejich zřizovatele, spolupracující organizace a samozřejmě uživatele o odpovědi na čtyři otázky:

1. Jaká je z vašeho pohledu nejdůležitější role (funkce) knihovny ve vaší obci?
2. Jaké služby by měla knihovna z vašeho pohledu obyvatelům obce poskytovat?
3. V čem spatřujete její silné stránky?
4. Kde vidíte její slabé stránky?

Naším cílem bylo zkusit zmapovat, jak na knihovnu nahlíží ti nejdůležitější aktéři, kteří ovlivňují její funkci a činnost. Velmi děkujeme všem, kteří si našli na anketu čas. Celkem odpovědělo 96 osob.¹

KNIHOVNICE A KNIHOVNÍCI

Odpovědi knihovnic a knihovníků na první a druhou otázku se blíží vizím a koncepcím rozvoje českého knihovnictví s jednou, ale z našeho pohledu důležitou odchylkou. Až na výjimky jsme nenašli potřebu knihoven nabízet digitální služby. Přitom žijeme v digitální době. Bez chytrých telefonů, tabletů a notebooků si už život jak pracovní, tak osobní ani nedokážeme představit. Velmi bychom si přáli, aby i menší knihovny pomáhaly rozvíjet digitální gramotnost v místě svého působení, protože schopnost práce s informacemi a digitálními technologiemi je nezbytnou podmínkou pro život v době digitální pro každého z nás.

¹ Knihovníci – 27, zřizovatelé – 24, uživatelé – 22, spolupracující organizace – 23.

Jiřina NĚMEČKOVÁ, knihovnice, Lomnice (1345 obyv.), Karlovarský kraj:

ad 1. Kromě široké nabídky knihovnických služeb se snažíme, aby byla naše knihovna centrem komunitního i mezigeneračního setkávání, aby se zde všichni uživatelé cítili dobře a rádi se do naší knihovny vraceli. Provozní dobu knihovny nedělíme na čas, kdy je otevřeno pro dětské čtenáře a kdy pro dospělé, dokonce některé aktivity (vyrábění, ruční práce...) probíhají v době, kdy si lidé chodí vybírat knihy. Zejména senioři často záměrně volí návštěvu knihovny v době, kdy je zde nejvíc „rušno“, třebaže by mohli přijít v dopoledních hodinách. Myslím si, že mezigenerační setkávání je prospěšné pro všechny věkové skupiny.

ad 2.

- Volný přístup k informacím – internet.
- Půjčování knih, časopisů, deskových her, audionosičů, deštníků, tašek atd.
- MVS – kromě jiného objednávkami i odbornou literaturu pro studenty (nejčastěji z KK Karlovy Vary, Vědecké knihovny v Olomouci, MZK Brno).
- „Knihovna na kolečkách“ – donášková služby hendikepovaným občanům.
- Přednášky, besedy – setkávání se spisovateli nebo jinými inspirativními lidmi.
- Pravidelná spolupráce se ZŠ a MŠ a výchova ke čtenářství.
- Nabídka mimoškolních aktivit (herní odpoledne, vyrábění, divadelní kroužek...).
- Pomoc se základními IT dovednostmi seniorům.

Lucie HAŠKOVÁ, knihovnice, Hradištko pod Medníkem (2306 obyv.), Středočeský kraj:

ad 1. Jde o místo, kde se setkávají lidé napříč generacemi, zájmy a sociálními skupinami. Člověk zde načerpá pozitivní energii, je to přátelské místo, vlídné a společenské. Je to místo, kde nevznikají konflikty, kde člověk neřeší nic nepříjemného, kde neočekává příkoří, proto přicházejí návštěvníci pozitivně naladěni. V knihovně můžete narazit na někoho známého, je zde vhodná příležitost se s někým seznámit. Člověk si tu popovídá, zasměje se. Když má starosti, může se s nimi svěřit, protože buď zde najde pomocnou ruku, nebo aspoň někoho, kdo ho vyslechně, a tak si trochu uleví. Je to místo, kde se všechno dozví, co se kde děje, co se v obci řeší, proč ještě nestojí Billa, kdy se bude opravovat most, získá kontakt na šikovného instalatéra nebo paní, která ráda pohlídná děti.

ad 2. Pomineme-li výpůjční služby, měla by knihovna umět nabídnout vše, co v obci chybí. Může nabízet informace o historii obce, zajímavostech regionu, pořádat kulturní a společenské akce, výstavy místních umělců, přednášky místních cestovatelů, historiků a jiných zajímavých osobností, spolupracovat s místními institucemi (škola, školka, spolky aj.), být zároveň infocentrem, komunitním centrem, archivem, místem kolektivní paměti dané obce, alternativou k obecnímu úřadu... Dříve se člověk všechno dozvěděl v hospodě, dnes tuto roli převzaly knihovny.

Kde vidí knihovnice silné a naopak slabé stránky svých knihoven? Mezi ty silné řadí spolupráci se základními a mateřskými školami, multifunkční prostor, dobré vztahy se zřizovatelem nebo velkou sledovanost webu a sociálních sítí knihovny. Ke slabým stránkám často řadí nevyhovující (zpravidla malý) prostor a s tím spojenou bariérovost.

Božena ZAJÍCOVÁ, knihovnice, Vidče (1755 obyv.), Zlínský kraj:

ad 3.

- Umístění v centru obce v budově mateřské školky.
- Bezbariérový přístup přes okolní zahradu (možnost využití při venkovních akcích).
- Knihovna po celkové rekonstrukci v roce 2016 – velké a světlé prostory půjčovny a posluchárny.
- Kompletní nové vybavení – regály, stoly, stolky, hrabadla, sedací nábytek, technické vybavení: nové PC pro potřebu knihovníka i čtenářů, televizor, lednice, kávovar...



- *Knihovní fond – každoroční aktualizace (nákup a vyřazování).*
- *Časté využívání MVS z MěK Rožnov pod Radhoštěm.*
- *Možnost zapojování do vzdělávání a akcí pořádaných jinými knihovnami.*
- *Místo setkávání pro všechny zájemce při výpůjčkách, besedách a ostatních akcích.*
- *Dobrá spolupráce s vedením obce a ostatními složkami obce (MŠ, ZŠ, Kulturní komise obce...).*

ad 4. *Z hlediska naší knihovny je to hlavně potřeba rozšíření otevírací doby a posílení změny funkce dobrovolného knihovníka na profesionálního.*

Erika KOUKALOVÁ, knihovnice, Hulín (6506 obyv.), Zlínský kraj:

ad 3. *Silné stránky naší knihovny vidím převážně ve vstřícném vedení a věku zaměstnanců knihovny. Bohužel je velmi těžké v knihovnách, kde pracují knihovníci/knihovnice už přes desetiletí, zavést něco nového. Je samozřejmě i hodně výjimek, ale řekla bych, že v našem regionu je to u starších pracovníků problém. Změny nové doby si žádají i vzdělávání knihovníků, a to i v tak odlišných oblastech, jako je třeba 3D tisk, robotika apod. Kdo by před deseti lety řekl, že knihovník bude muset umět ovládat taková zařízení. Ale pokud chce jít knihovna s dobou a předvést svým i budoucím uživatelům, že má pořád co zajímavého nabídnout, neobejde se bez těchto znalostí. V našem „mladším“ kolektivu se nových věcí nebojíme a snažíme se je přijímat jako výzvu, i když je to náročné i pro nás.*

ad 4. *Slabé stránky spatřuji v počtu zaměstnanců. Poptávka v našem městě je velká, nápadů je hodně, ale čas a osoby na realizaci zásadně chybí. Počet zaměstnanců je dán velikostí města a my můžeme být rádi, že jsme alespoň dvě. Protože tam, kde je pouze jeden knihovník, je to velmi náročné.*

Je nutné přiznat, že odpovědi knihovnic jsme tak trochu očekávali nebo, chcete-li, nebyli jsme jimi překvapeni. Přece jen knihovnická komunita je velmi pospolitá, navzájem si pomáhá a podporuje se v poskytovaných službách, sdílí své zkušenosti v knihovnických e-konferencích a potkává se při různých zejména vzdělávacích akcích pro pracovníky knihoven.

O to víc jsme byli zvědaví na ostatní cílové skupiny naší malé ankety. Přinesou jejich postřehy a názory na knihovny nové podněty pro práci knihoven?

ZŘIZOVATELE

Dříve než stručně zhodnotím odpovědi od zřizovatelů, ráda bych ocitovala paní starostku Marii Gryžboňovou Mališovou z obce Nižní Lhoty (281 obyv.) z Moravskoslezského kraje: *Jsem příliš malá obec a nemáme knihovnu, přesto vnímáme knihovny jako potřebnou součást vesnice a na prousto souhlasím s tím, že „když zmizí z obcí škola, hospoda, obchůdek, pošta a i knihovna, tak zmizí i život v obci“. Všechno jsme si už prožili. Poštu jsme nikdy neměli, ale knihovnu či školu ano. V 60. letech byla zrušena knihovna a knihy vyvezeny na smetiště, v 70. letech byla zrušena škola – chyběl jediný žák, aby nebyla zrušena. Po roce 2000 s příchodem velkých supermarketů, a tím levnějšího zboží zmizel obchod, následně i hospoda – lidé začali utrácet ve velkých městech. Byť občané mohou dojít do obchodu či restaurace do sousedních obcí (vzdálenost cca 1–2 km), není to takové, jako kdyby se denně potkávali v obchůdku na vesnici nebo v letní podvečer si dali „pivko“ se sousedem v místní hospůdce. Komunitní život schází především starším občanům, kteří již nejsou pracovně aktivní a nemají každodenní pracovní povinnost v zaměstnání. Tak jsme rádi, že k nám dvakrát týdně záježdí pojezdna potravin, u které se zvláště starší občané potkají a pohovoří. Podporujeme místní spolky, které se snaží pro občany připravovat různé akce s občerstvením, protože komunitní život je opravdu o setkávání se. Tím, že se lidé přirozeně nesetkávají v obchodě, na autobusové zastávce apod., že pořád spěcháme, jsme přetížení informacemi, stává se z naší společnosti asociální společnost. Takže digitalizace ano, ale ne na úkor obyčejného života.*

V obcích, kde knihovnu mají, je zřizovatel ten, který ji zajišťuje finančně i personálně. Pokud má knihovnu rád a dobře vychází s knihovníky, je položený velmi dobrý základ pro dobře fungu-



jící knihovnu. Z došlých odpovědí až na výjimky – knihovna je vnímána jako místo pro velmi úzkou skupinu obyvatel – vyplývá, že nejdůležitější roli knihovny spatřuje v její společenské funkci. Chápe ji jako místo pro kulturní a společenský život obce, komunitní centrum. Z poskytovaných služeb je na prvním místě půjčování knih a vyhledávání informací. Silnou stránku vidí v personálním obsazení knihovny, práci s dětmi na poli čtenářské gramotnosti, organizování společenských a kulturních akcí, moderním vybavení. Jako slabá stránka jsou nejčastěji uváděny nedostačující prostory. Bez zajímavosti není ani názor, že slabou stránkou knihovny je nutnost dodržovat výpůjční lhůty.

Petr FELKNER, starosta, Svijany (345 obyv.), Liberecký kraj:

ad 1. *Role knihovny je dnes především rolí komunitního centra obce, kde se lidé setkávají, povídají a sdělují si nejrůznější informace.*

ad 2. *Služby především čtenářské, vzdělávací, informační a komunikační, aby občané věděli, že když přijdou do knihovny, tak kromě knih se mohou i něco naučit, poznat sousedy, sdílet informace nebo zde mohou sehnat informaci, kterou sami nemohou najít nebo zjistit.*

ad 3. *Silné stránky vidím v tom, že má pevné historické kořeny a povědomí u lidí. Navíc lidé stále mají rádi tištěnou knihu, přestože elektronika stále nabírá na síle. V mnoha obcích zmizely malé obchody, kde byli lidé zvyklí se potkat. Knihovna jim to do jisté míry nahrazuje.*

ad 4. *Slabé stránky jsou v osvětě a atraktivitě pro mladé lidi, kteří kvůli elektronickým médiím nedokážou zatím hodnotu knihovny jako takové uchopit. Bude potřeba hledat cesty, jak knihovnou zaujmout mladé lidi – např. studio pro natáčení klipů na web, komunitní semináře na různá témata, která mladí lidé sledují a kam by se pozvali pro ně zajímaví lidé nebo odborníci.*



SPOLUPRACUJÍCÍ ORGANIZACE

Důležitými partnery knihoven jsou ostatní organizace, instituce či spolky působící v obci. Považovali jsme proto za nezbytné zeptat se na jejich vztah ke knihovnám. Nejčastějším partnerem knihoven jsou (podle očekávání) mateřské a základní školy. Odpovědi na první dvě otázky se nijak významně neliší od stanovisek knihovníků či zřizovatelů. Silnou stránku spatřují ve schopnosti knihoven propojovat spolky, v sociální roli knihoven a skvělých pracovnících knihoven, v podpoře od zřizovatele nebo nově opravených prostorách. Jako slabou stránku vnímají nedostatek finančních prostředků na nákup knih a potřebného vybavení.

Irena KOCŮRKOVÁ, učitelka ZŠ, Rapotín (3291 obyv.), Olomoucký kraj:

ad 1. *Obohacení kulturního života v obci i osobní rozvoj občanů skrze četbu i různé akce a programy pořádané knihovnou.*

ad 2. *Podle mého názoru by knihovna měla nabízet kvalitní literaturu, besedy a autorská čtení se zajímavými autory a kultivovat tak „literární vkus“ čtenářů, zaměřovat se na čtenáře všech věkových kategorií, měla by nabízet příjemné a estetické prostředí pro své čtenáře.*

ad 3. *Za silné stránky naší knihovny považuji velkorysou otevírací dobu, příjemné a moderní zázemí, velmi ochotné paní knihovnice, opravdu minimální a všem dostupný členský poplatek, pravidelné doplňování novinkových titulů jak pro dospělé, tak pro děti, nabídku audioknih či možnost zapůjčení deskových her. V neposlední řadě považuji za velmi přínosnou také spolupráci knihovny s místní základní školou, jejíž žáci pravidelně navštěvují besedy v knihovně v rámci výuky českého jazyka, stejně jako paní knihovnice navštěvuje žáky přímo ve škole. Místní prvňáčci pravidelně dostávají na konci školního roku knížku a titul Už jsem čtenář. Naše knihovna také několikrát*



do roka pořádá různé tvořivé a řemeslné workshopy a každoročně se zapojuje do dětem velmi oblíbené akce Noc s Andersenem.

ad 4. Žádné slabé stránky mě nenapadají.

UŽIVATELÉ

Uživatel je podle Terminologické databáze knihovnictví a informační vědy: *Osoba (individuální uživatel) nebo instituce (institucionální uživatel) využívající knihovnické a informační služby*. Proč uživatele uvádím jako posledního z oslovených cílových skupin? Samozřejmě to není proto, že by byl ten poslední, na kom záleží. Je na konci proto, že právě on je tím, kdo dává zpětnou vazbu, zda se spolupráce knihovny, zřizovatele a často i spolupracující organizace podařila. On je tím, kdo díky svému zájmu či naopak nezájmu ukazuje, zda je knihovna v obci potřebná. Je sice na konci celého řetězce, ale je tím nejdůležitějším článkem a hodnotícím faktorem úspěšnosti/neúspěšnosti, nepostradatelnosti/postradatelnosti, potřeby/nepotřeby knihovny v obci. Právě proto bychom uživateli měli nejvíce naslouchat, znát jeho zájmy a potřeby, vědět, co se mu na knihovně líbí a co vůbec nelíbí.

Uživatelé knihoven se k jednotlivým otázkám vyjadřovali takto:

ad 1.

- Možnost setkání s dalšími čtenáři, popovídání si nejen o knížkách.
- V naší obci je knihovna vlastně jediné místo, kde se lidé mohou potkat, popovídat si nebo společně něco dělat.
- Je centrem kulturního, vzdělávacího a společenského života v obci.
- Je pro mne jediným, kulturním místem v obci, které celoročně slouží ke společenskému vyžití (kromě hospody) nás dříve narozených.
- Díky meziknihovním výpůjčkám je dostupná i odborná literatura pro studium SŠ i VŠ.

ad 2.

- Nejen výpůjčky knih, ale společenský prostor pro mnoho volnočasových aktivit a kurzů, široké spektrum cílových skupin od batolat po seniory.
- Vypůjční služby – fyzických knih, audioknih, časopisů, CD, DVD.
- Bezplatný přístup na internet.
- Setkávání se současnými autory knih, vzdělávací přednášky jak pro veřejnost, tak pro školy.
- Udržení knih a čtení jako součásti lidského života (zdravější než moderní technologie a elektronika, široká slovní zásoba, schopnost se vyjadřovat).
- Knihovna má být i místem setkávání a společenské interakce.

ad 3.

- Za dobře fungující knihovnou stojí tvrdá práce naší paní knihovnice. Její ochota, trpělivost, zájem o své čtenáře. K půjčeným knížkám ještě daruje úsměv a dobrou náladu.
- Tím, že jsme na vesnici, nejsme anonymní. Je fajn, že si můžeme sdělovat dojmy z knih hned na místě.
- Individuální přístup ke každému čtenáři.
- Pravidelný kontakt dětí s knihovnou.
- Velmi ochotný personál.
- Příjemné prostředí.
- Velký výběr beletrie.
- Knihovna se významným dílem podílí na organizování kulturního dění ve městě.

ad 4.

- Jediná slabá stránka naší knihovny je velikost. Je malá.
- Že nemůže být otevřená třeba o víkend, což bych ocenila, vracím se z práce pozdě.
- Vzhledem k tomu, že knihovna není anonymní, pro někoho toto může být překážka, když si chce vypůjčit něco, u čeho nechce být viděn.

- Možná se najde někdo, kdo by kvitoval v knihovně ticho a soukromí, třeba když něco studuje nebo vyhledává něco osobního na internetu.
- Nebyl by na škodu nějaký tichý kout, který v naší knihovně není.
- Malý výběr knih.
- Negativně vnímám přestěhování knihovny do nových prostor. Místnost je menší, bez oken. Není zde dostatek prostoru ani světla.

Jiří BAJZÍK, student gymnázia, Babice (1265 obyv.), Středočeský kraj:

ad 1. *Ta původní – poskytnout obyvatelům přístup k informacím, a to zejména v jejich tištěné podobě.*

ad 2. *Mimo samozřejmě půjčování tiskovin by měla knihovna občany umět i nalákat a dokázat jim, že může nabídnout více než jen salátová vydání knih, které museli číst povinně během školní docházky.*

Možnost vyhledat si informace na internetu je v dnešní době též nezbytnou záležitostí.

Knihovnice by měla být průvodcem pro každého zájemce o literaturu, čímž nemám na mysli chodící katalog, nýbrž zkušenějšího partáka, který je ochoten poradit s výběrem a orientací v žánrech, pojmech a hlavně vydařených dílech.

Důležité jsou zajisté přednášky pro žáky ze základní školy, ale užitečné by byly též přednášky pro širokou veřejnost – ať už o novinkách nebo zajímavostech ze světa literatury, tak též např. besedy s autory.

Posloužit by dokázala také jako místo, kde si mohou lidé předávat zkušenosti a rady, fanoušci stejného žánru by si mohli vyměnit názory a tipy na čtivo, vzájemně se podporovat či zjišťovat hlubší informace o svých zájmech: od kuchařek a rad pro domácí kutily přes spirituální potřeby až po exaktní vědy. Na své si zde přijde jak začátečník, tak pokročilý či odborník. Zároveň je to jedno z mála míst nabízejících zábavu opravdu všem věkovým kategoriím.

Dále bych nejspíše zavedl burzu knih, díky níž mohou již nežádoucí svazky ještě dále někomu sloužit.

ad 3. *Jelikož je knihovna menší, běžný člověk se může rychleji zorientovat v jejím řádu, a snadněji tak hledat v regálech, co hledá. Knihovnice má navíc přehled o pravidelných uživatelích a lépe se přizpůsobuje jejich potřebám, např. když rozhoduje o nákupu nových vydání.*

Díky úzké spolupráci se základní školou může přivést pod svá křídla nové nadějně čtenáře a být jim pomocnou rukou při s věkem měnícím se stylu četby a stupňujících se požadavcích vzdělávacího systému. Děti si též mohou do života odnést návyk navštěvování knihovny jako příjemného místa a udržovat jej i v dospělosti.

Přímo v naší obci musím vyzdvihnout pravidelné aktivity pořádané knihovnou. Tak sem mohou zavítat i lidé, kteří čtení neholdují, a seznámit se s jejím prostředím.

Ad 4. *Knihovna ve své maličkosti nepojme takový objem knih jako její rozrostlejší kolegyně. Částečnou nápravou je výměnný fond; tato možnost však nenabízí vzrušující pocit náhodného prohledávání regálů a radost z objevení dosud neznámého hřbetu.*

Problémem může být též obraz knihovny jako exkluzivního hnízda knihomolů. Někteří lidé se tomuto místu vyhýbají se zažitou obavou, že „pokud nejsou čtenáři, nemají tam co dělat“.

Jedná se spíše o starší jedince, kteří na rozdíl od školáků nemají záminku sem přijít. Výtvarnické akce, dílničky či tréninky paměti otevírají knihovnu pro širší škálu uživatelů, proto jsem toho názoru, že častější výskyt možností pro dospělé by nebyl na škodu.

SDRUŽENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV

Velmi jsme uvítali, že se do ankety zapojilo i Sdružení místních samospráv ČR. Nejen proto, že má ve své členské základně hlavně menší obce cca do 10 000 obyvatel, ale je to také partner knihoven. Spolupracujeme v různých oblastech, ať už se jedná o semináře pro starosty malých obcí, konzultace při vydávání publikací pro obce, či zapojení do hodnocení knihovníků (cena MARK). Svými odpověďmi paní předsedkyně v podstatě udělala stručné, ale výstižné shrnutí naší malé ankety o roli, úloze nebo, chcete-li, potřebnosti knihoven v menších obcích.

Eliška OLŠÁKOVÁ, poslankyně a předsedkyně Sdružení místních samospráv ČR:

ad 2. Z pohledu obcí, které zastupujeme, tedy z pohledu obcí malého či venkovského typu, je knihovna hned po hospodě či úřadě místem, kam občané chodí i z důvodu potřeby kontaktu či pro informace. Většina knihovnic a knihovníků jistě potvrdí, že jejich knihovna je především pro seniory a děti centrem, kde se mohou potkat, popovídat si a mít interakci. Jak velkou, to je vždy závislé na osobě knihovníka. Z našeho pohledu by tedy knihovna měla kromě svého primárního účelu, kterým je výpůjčka knih, také plnit roli neformálního komunitního centra a místa, kde jsou všichni vítáni a kde jim je dobře. Proto v knihovnách na malých obcích často probíhají setkání s autory, tematické večery, výstavy, vzdělávací akce nebo je prostor sdílen i s další službou, třeba Poštou partner.

ad 3. Silné stránky malých knihoven spatřuji v jejich neformálnosti a více než detailní znalosti čtenářů a jejich potřeb.

ad 4. Knihovny v malých obcích bojují zpravidla s nedostatkem prostor a také s knihovním fondem. Knihovníci neradi vyřazují knihy a zároveň obec nemá většinou dostatek financí na nákup všech novinek, po kterých čtenáři touží.

Sestavila **LUCIE MACHÁČKOVÁ** | Lucie.Machackova@nkp.cz

Foto: Lucie Macháčková

Téma

Role knihovny v menších obcích

10 + 1 důvod proč mít v obci knihovnu

Tuhle otázku už, bohužel, nemůžeme položit T. G. Masarykovi a představitelům tehdejší vlády, kteří se rozhodli, že je nutné dokonce uzákonit, aby v každé obci veřejná knihovna byla. Dovoзуjeme, že knihovny měly být centry/baštami či možná záchrannými kruhy osvěty, vzdělání a kultury v obcích. Doba se samozřejmě změnila. Vzdělávat se dnes přece u nás může každý i jinak (?), kultura je rovněž dostupná všem a všude (?), k čemu tedy knihovny? Bašt či záchranných kruhů tohoto typu v obcích není třeba!

Po roce 1989 byly postupně desítky (stovky?) veřejných knihoven v obcích zrušeny, pravděpodobně s argumentací uvedenou výše – a samozřejmě s odkazem na úspory finanční, které obec využije jinak, lépe. A od té doby se vždy znovu a znovu otevírá diskuse o potřebnosti, smysluplnosti a významu knihoven. Proč? Že by přece jen nebylo tak úplně jisté, že knihovny jsou přežitá a nepotřebná instituce? Že by třeba dnes měly/mohly mít i další, pro obec/lidi důležité a potřebné funkce a role? Proč tedy mít v obci knihovnu?

Otázku by asi bylo lepší položit starostům a zastupitelům, kteří knihovny v obcích obnovili, se značnými náklady rekonstruovali, rozšířili, posílili či dokonce (světe, div se!) vybudovali a vybavili knihovnu novou, kteří nelenili získat na ni peníze např. z evropských fondů. Předpokládám, že i jim ležel na srdci obecní rozpočet, vhodnost investic, blaho obyvatel obce. A že jejich rozhodnutí investovat právě do knihovny bylo vedeno stejně racionální politickou, ekonomickou a strategickou úvahou. Proto mě zaujaly názory současných představitelů vedení některých obcí v předchozím příspěvku o výsledcích průzkumu tzv. venkovských knihoven.

Snad ale bude mít alespoň určitou relevanci i zamyšlení celoživotní knihovnice, která se z hlavního města se stovkami různých knihoven k dispozici přestěhovala do malé obce, kde se knihovna otevře na hodinu-dvě jednou týdně a kde se nedávno dost vážně uvažovalo o jejím zrušení. Takže – proč knihovna v obci? Protože totiž:

1) Je nejdemokratičtější institucí v obci. Nedávno jsem to sice slyšela o hospodě (a hned jsem si představila hospody plné spokojených dětí), ale nezviklalo mne to. Trvám na knihovně. Její využívání je dostupné všem bez jakýchkoli omezení. Na rozdíl od jiných, relativně přístupných institucí není omezení ani finanční: prezenční služby lze využít zcela zadarmo, absenční za poplatek v porovnání s čímkoli jiným zcela zanedbatelný. A všichni jsou zde vítáni.

2) Je/může být komunitním centrem obce. Shromažďují se kolem ní skupiny s různými zájmy (kutilové, pěstitelé, chovatelé, zájemci o deskové hry, čtenáři, děti, zájemci o historii, ženské skupiny, rodiče atd.); těm všem umožňuje seberealizaci, setkávání i propojení s ostatními v obci a v zájmu obce;

3) Je/může být stále (a možná stále víc) místem vzdělávání: jednak dětí – jako výhodný partner škol a mateřských škol podporuje, rozvíjí a obohacuje školní výuku, učí a rozvíjí informační, čtenářskou i funkční gramotnost, ale podporuje a rozvíjí například i studijní návyky; jednak dospělých – je totiž přirozeným centrem vzdělávání celoživotního, často jediným v obci (vzdělávací aktivity pro různé skupiny, na rozličná témata), a to včetně vzdělávání seniorů (digitální gramotnost, zájmové, ekonomické a další vzdělávání, VU3V atd. atd.).

4) Je/může být místem transgeneračního setkávání a propojování; setkávají se zde zcela přirozeně všechny generace, komunikují spolu nejen v běžném provozu, ale sdílejí své zkušenosti, znalosti, dovednosti a vědomosti i v rámci připravených speciálních akcí a aktivit, např. rodiny v projektu *S knížkou do života*, děti a prarodiče ve společných kurzech, soutěžích atd.

5) Je/může být často posledním „kamenným“, tj. jistým, tím, na co se dá vždy spolehnout, kulturním stánkem, kulturní institucí obce. A věřte nebo ne, spousta lidí takové kulturní instituce stále potřebuje.

6) Je/může být potřebným místem relaxace a spočinutí.

7) Je/může být bezpečným místem trávení volného času dětí.

8) Je/může být nejlepším partnerem zřizovatele: např. poskytuje neutrální prostředí pro obecní diskuse, mohou zde probíhat volby, realizovat se ankety, mohou zde být poskytovány informace i některé služby pro obec důležité (víte, že se uvažovalo o poskytování poštovních služeb v knihovnách?), může podporovat či spolurealizovat některé aktivity provozovatele apod.

9) Je/může být ideálním naplňovatelem prorodinné politiky v obci a zároveň ideálním naplňovatelem podpory třetí generace (seniorů).

10) Vyrovnává/může vyrovnávat některé rozdíly mezi městem a venkovem: srovnatelné akce, účast v celorepublikových aktivitách, setkání se zajímavými osobnostmi nadlokálního významu, ale také zajištění stejných služeb – výpůjčních, informačních, rešeršních... (výměnné soubory, MVS, využití možností společné sítě knihoven – vždyť žádná jiná síť institucí není u nás tak hustá a propojená; navíc jde nejen o síť formální, ale i přirozenou, založenou na kolegiálních vztazích po celé ČR i v mezinárodním rámci), zvyšování prestiže a dobrého jména obce.

11) A také stále ještě půjčuje v snadno dosažitelném místě knihy těm, kteří chtějí číst...

Určitě jsem si nevzpomněla na vše, čím knihovna obci může být (a mnohde skutečně je), v čem je její přínos obci. Řada čtenářů *Čtenáře* by jistě doplnila další a další výhody, které knihovna obci přináší či může přinést. Ano, není to tak všude. Ale mohlo by být. Knihovna totiž *obci* náleží, je *obci* zodpovědná. A proto tvrdím, že knihovna je vždy taková, jakou obec chce. Rozdíl je jen v tom, že některé obce opravdu vědí, co chtějí, *co mohou chtít*. Podle toho se ke svým knihovnám chovají a knihovny podle toho pracují. Tak jednoduché to je. A tak pěkné by to (všude) mohlo být.

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Rozvíjíme RVP v knihovnách (webinář)

Druhý díl cyklu webinářů a workshopů s názvem *Vzdělávací programy pro knihovníky* podle Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání 2022 přinesl téma, které není přímo definováno základními kompetencemi pro žáky tak, jak je definuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy¹.

Webinář proběhl v online prostoru v polovině září 2022. Díky finanční podpoře Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy z VSK 2 a Knihovně Jiřího Mahena v Brně jsme mohli společně rozvíjet základ všech kompetencí pro celoživotní učení. Obsahem bylo hledat rámce pro celkové nastavení vzdělávacích programů – jak vybrat téma v souladu s potřebami školy, jak stanovit a ověřit cíle, jak vzdělávat a rozvíjet nejen děti, ale i pedagoga a sami sebe.

Na příkladech dobré knihovnické praxe jsme vyvozovali, jak funguje knihovník/knihovnice, kteří splňují obsah nově vznikající pozice v rámci Národní soustavy kvalifikací: učící knihovník. Ačkoliv mluvíme o náplni práce, kterou do značné míry realizujeme v knihovnách všichni, kteří se podílíme na vzdělávání návštěvníků a čtenářů knihoven, zatím tato pracovní pozice oficiálně neexistovala. Inspirací pro její vznik je zahraniční standard *Standards for Proficiencies for Instruction Librarians and Coordinators: a Practical Guide* (Standardy pro dovednosti instruktážních knihovníků a koordinátorů: praktický průvodce) z roku 2008.² Její hlavní průkopnicí je Pavlína Mazáčová z Katedry informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.

Pro odpověď na otázky související s obsahem toho, jak vzniká, žije a rozvíjí se učící knihovník v současném českém knihovnictví, jsme oslovili několik oborových kolegyní a kolegů a podařilo se nám seskládat zajímavou mozaiku žen, které se vzdělávání v knihovnách, ať už za využití technologií, nebo bez nich, ať už pro čtenáře mladšího školního věku, či studenty středních škol, věnují.

Na webináři vystoupilo celkem šest učících knihovnic. **Soňa Piškulová** z Městské knihovny v Břeclavi mluvila o svých zkušenostech s robotikou při vzdělávacích programech v knihovně. Jaká byla její vzdělávací cesta k tomu, že programy, ve kterých dominuje literatura pro děti, obohacuje o rozvoj digitálních kompetencí dětí. Poskytla nám také řadu inspirativních zdrojů, kde můžeme čerpat nejen náměty, ale i hotové pracovní listy.

— Nabídka kulturně vzdělávacích akcí pro ZŠ (1.–5. třída) pobočky Městské knihovny Břeclav: <https://www.knihovna-breclav.cz/files/nabidka-besed-pobocky-1stupen-compressed.pdf>.

— Nabídka kulturně vzdělávacích akcí pro ZŠ (5.–9. třída) pobočky Městské knihovny Břeclav: <https://www.knihovna-breclav.cz/files/nabidka-besed-pobocky-2stupen-compressed.pdf>.

¹ RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. c2022 [2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

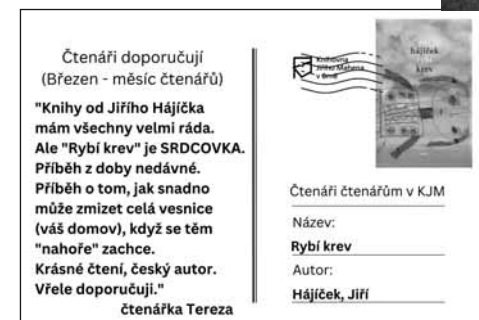
² Standards for Proficiencies for Instruction Librarians and Coordinators: a Practical Guide [online]. American Library Association. 2008 [2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/profstandards.pdf>.



Závěrečné setkání Cyklu mediálního vzdělávání pro knihovny 2021/2022 Nadace OSF

Michaela Hašková ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové se ve svých vzdělávacích programech věnuje rozvoji mediální a informační gramotnosti. Popsala nám, odkud začít takové programy připravovat, jak se v množství tematických zdrojů neztratit a kam se obrátit pro odbornou tematickou radu.

— Nabídka lekcí informačního vzdělávání ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové: <https://www.svkhk.cz/Vzdelavani-uzivatele/Pro-ZS-a-SS.aspx>.



Trojici inspirativních žen uzavřela **Michaela Mrázová** z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, která přidala další úhel pohledu. Sama vystudovala knihovnictví, které doplnila o pedagogické minimum, aby se co nejvíce přiblížila prostředí školy a podmínkám i očekáváním pe-

dagogů. Na této cestě zažila mnoho zajímavých setkání, slepých uliček i nečekaných výzev. To, že práce knihovnic a knihovníků má smysl, je možné právě na příkladu M. Mrázové ukázat. Během jejího příspěvku totiž zaznělo i její velké osobní poděkování Soně Piškulové z Městské knihovny v Břeclavi, která její knihovnickou touhu podporovala a jejíž knihovnu Míša jako dívka navštěvovala. Co víc si přát? Toto online setkání a tato poklona je nejvyšší metou učících knihovníků a knihovnic.

— Nabídka programů pro školy Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě: <https://www.msvk.cz/sluzby/pro-skoly/>.

Ve druhé části webináře vystoupila **Tereza Lišková**, koordinátorka programu *Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím*³ Nadace OSF, která představila možnosti zapojení knihoven do

Cyklu mediálního vzdělávání pro knihovny 2021/2022⁴, na kterém se Tereza aktivně podílí. Zároveň zmínila i nabídku grantové podpory Nadace OSF projektům na integraci nově přichozích z Ukrajiny. T. Lišková je odborným vzděláním knihovnice se specializací na nová média; profesně zakotvila ale prozatím jinde a podařilo se jí najít propojení na knihovny.

— Rozcestník k mediální gramotnosti na portálu *Koncepce.knihovna.cz*: <https://koncepte.knihovna.cz/medialka/>.

Edita Vaníčková Makosová vede Centrum pro školní knihovny při Národní pedagogické knihovně Jana Amose Komenského. Pořádá programy pro děti, pedagogy, knihovníky. Naplňuje tak bez výhrad roli učící knihovnice. V příspěvku na webináři popsala svoji knihovnicko-pedagogickou cestu, která jí umožňuje část programů pro knihovníky a knihovnice realizovat naživo, část v online prostoru. O důvodech, které ji k tomu vedly a co setkávání online oproti naživo přináší i bere, nás informovala v příspěvku. Zároveň všechny na cyklus online setkání k podpoře čtenářství pozvala.

³ Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím [online]. Nadace OSF. c2022 [2022-12-01]. Dostupné z: <https://osf.cz/programy/ziva-demokracie/nezavisla-medialni-scena/nase-prace-v-knihovnach/>.

⁴ Více o cyklu: Cyklus mediálního vzdělávání pro knihovníky 2021/2022 [online]. Nadace OSF. c2022 [2022-12-01]. Dostupné z: https://osf.cz/wp-content/uploads/2021/09/Cyklus-medi%C3%A1ln%C3%ADho-vzd%C4%B9l%C3%A1n%C3%A1n%C3%AD-pro-knihovny_2021_2022_anotace.pdf.

— Výchova k práci s informacemi na stránkách Centra pro školní knihovny: <http://csk.npmk.cz/vychova-k-praci-s-informacemi>.

Sérii příspěvků uzavřela **Anděla Krumpolcová** z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, absolventka Cyklu mediálního vzdělávání pro knihovny 2021/2022 Nadace OSF, která se podělila o zhodnocení celého kurzu a jeho aplikaci do prostředí knihovny.

— Nabídka vzdělávacích programů pro školy Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně: <https://www.kfbz.cz/sluzby-pro-skoly>.

Webinář, který je možné ze záznamu shlédnout na https://www.youtube.com/watch?v=z01Md05e3xk&list=PLDQ1mwDelKexC2UtkjvNW8eCbioA0j_Z9&index=2, trvá tři hodiny, během nichž vystoupilo šest inspirativních učících knihovnic. Každá se na roli učícího knihovníka podívala z jiného úhlu pohledu. Žádná informace nezazněla dvakrát, a přesto vše do sebe výborně zapadlo.

Ze zpětné vazby účastníků webináře vyplývá, že téma naplnilo jejich očekávání. Na otázku, co ve vás zůstane, přišly například odpovědi:

— Tip na hru CrashFake, další tipy na zdroje a inspiraci pro mediální vzdělávání. Jo a chuť porýdit do knihovny zmiňované roboty.

— Nebát se.

— Doufám, že to nadšení a elán, který z přednášejících sálal.

— Tak se nebudu bát, tipy na literaturu a vše-hochuť.

Na webinář tematicky navázal workshop s **Jitkou Vyplašilovou**, knihovnicí a pedagožkou, která ukázala, jak vnímá programy knihovny pedagog, a jak naopak může knihovník vnímat pedagoga (pozn.: viz také Jak nahlédnout pod pokličku RVP v iKnihovně?, Čtenář, 2023, č. 3, s. 107–108.). Účastníky workshopu učila, jak pracovat s cíli programu a přizpůsobit je potřebám školy i dětí, vhodně nastavit aktivity, kde hledat inspiraci. Během workshopu jsme si vyzkoušeli velké množství aktivit, které pro nás J. Vyplašilová připravila. Z jejího workshopu si můžete přečíst také článek nebo sledovat její práci ve facebookové skupině: Hodiny literatury hravě – lektorka Jitka Vyplašilová (<https://www.facebook.com/groups/901450800397645>).

Další webináře cyklu Vzdělávací programy pro knihovníky podle RVP pro ZV 2022 (VISK 2) jsou ke shlédnutí na https://www.youtube.com/playlist?list=PLDQ1mwDelKexC2UtkjvNW8eCbioA0j_Z9.

HELENA HUBATKOVÁ SELUCKÁ

hubatkova@kjm.cz

Foto: Helena Hubatková Selucká

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Benefiční a charitativní činnost v knihovnách:**
 - Charitativní antikvariát MZK
 - Činnost dobrovolnického centra Vlaštovka v Karlových Varech
 - Knihovna Ústeckého kraje jako parták pro benefici
 - Dobro žije v Třinci – Knihovna Třinec
- **Informační vzdělávání pro digitální domorodce**
- **Generace Z a její přístup ke čtení**
- **Knihovny v novém:**
 - Knihovna Ervína Špindlera v Roudnici n. Labem
 - Knihovna 21. století vznikne v Chomutově
- **Krajanské knihovny:**
 - Školní knihovna Asociace LUCERNA v Bologni
- **PŘÍLOHA „VIZUÁLNÍ IDENTITA KNIHOVEN“** — Knihovna Jiřího Mahena v Brně a další materiály.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Vzdělávání

Filozoficky na mediální vzdělávání

Mediální vzdělávání se v souvislosti s knihovnami zmiňuje poměrně často. Ty jsou totiž vnímány jako důvěryhodné vzdělávací instituce, a to jak ze strany veřejnosti, tak ze strany dalších vzdělávacích zařízení. Ovšem to, jak si samotní knihovníci s aktuálními tématy poradí, je už například oproti školám zcela na nich. Probíhá tak čilé sdílení zkušeností a zpracovaných materiálů, stejně jako řada seminářů a webinářů.

Osobně vnímám českého knihovníka jako renesančního člověka, který se nebojí vstupovat do nových metodických vod a na neprobádaná informační území. Často jsou při tvorbě svých vzdělávacích programů nuceni reagovat na specifické požadavky a v souvislosti s tím vhodně improvizovat. Právě pro tento způsob práce je níže popisovaná metoda naprosto ideální, protože jednak umožňuje pružně reagovat na různé požadavky a jednak nabízí na mediální vzdělávání i nové úhly pohledu.

Co je „filozofie pro děti“

Filozofie pro děti (FPD) je inovativní, u nás bohužel stále málo známý a využívaný pedagogický přístup k rozvoji myšlení a schopnosti vzájemně komunikovat s ohledem na mravní a morální hodnoty. Jeho důležitým aspektem je motivace účastníků k tomu, aby o věcech neuvažovali pouze v kontextu pasivně přijatých informací, ale aby sami aktivně hledali různá hlediska a východiska. Pro prvotní impuls k vytvoření této metody je nutné se vrátit do šedesátých let dvacátého století na kolumbijskou univerzitu. Tam totiž americký filozof a pedagog Matthew Lipman během vlastní pedagogické praxe došel ke zjištění, že studenti vysoké školy mají problém s vyjadřováním, logikou, formulací vlastních myšlenek a také s jejich obhajobou. Přestože byli tito studenti vybaveni teoretickými znalostmi, neuměli je díky zmíněnému hendikepu plně využít.

Během filozofického setkání se jednotliví účastníci učí porozumět vybranému textu, pojmenovat určitý problém, formulovat s ohledem na něj otázku vhodnou k diskusi a následně se této diskuse aktivně zúčastnit. Během ní pak dochází k získávání a prohlubování tzv. intelektových dovedností, mezi něž patří například vytváření hypotéz, pojmové myšlení, definování, analogie, zobecňování, určování kritérií a další. Využití metody pro mediální vzdělávání se nejen díky těmto aspektům přímo nabízí. Podobně jako Lipmanovi studenti i my často víme, že v mediálním prostoru můžeme narazit na řadu záludností (máme ony teoretické znalosti), ale v samotné praxi se často ztrácíme a snadno se necháme napálit (nedokážeme svoje teoretické znalosti využít). FPD nabízí možnost se na jednotlivé mediální problémy podívat hlouběji a z vícero perspektiv.

Jak to probíhá

Každé setkání hledajícího společenství (běžně užívané označení skupiny účastníků) by mělo více či méně zachovávat tuto strukturu:

- přivítání, naladění skupiny;
- četba příběhu – v případě mediální výchovy četba vybrané zprávy, statusu na sociální síti apod.;
- promýšlení textu – účastníci jsou rozděleni do skupin a každá hledá v textu vlastní téma;
- vytváření otázek;
- prezentace otázek;

- výběr otázky;
- autor zvolené otázky předkládá první tvrzení;
- dialog celé skupiny;
- vyjádření poslední myšlenky, připomínky, postřehu;
- závěrečná reflexe.

Pokud bychom si měli průběh takového setkání konkretizovat, můžeme to udělat na příkladu článku o záměrně falešné fotografii; francouzský vědec Étienne Klein zveřejnil fotografii, na níž měla být hvězda Proxima Centauri, ve skutečnosti to však byl plátek salámu. Společně si přečteme celý text a účastníci se pak rozdělí do skupin. Jejich úkolem bude vybrat si z textu jedno místo (téma), které je nějak zaujalo (jedno, zda pozitivně či negativně), a na základě toho vytvoří otázku, která by mohla být vhodná pro následnou diskusi. V tomto případě tak můžeme předpokládat, že tématem otázek bude věrohodnost informací na internetu, věrohodnost vědeckých autorit, hranice mystifikace, naladění společnosti, která sama takovou falešnou fotografii neodhalí a sdílí ji, otázka vlastní zranitelnosti při přijímání informací atd.

Každá skupina napíše svou otázku na tabuli a v případě potřeby ji ostatním blíže vysvětlí. Pro diskusi je volena vždy jen jedna, většinou hlasováním, kdy každý z účastníků hlasuje sám za sebe bez ohledu na příslušnost ke konkrétní skupině. I to je důležitý aspekt celého procesu – je zcela v pořádku zjistit, že otázka sousední skupiny mě v tuto chvíli zajímá více (tematicky nebo třeba lepší a jasnější formulací). Během společné diskuse se všichni účastníci snaží dané téma co nejvíc rozvinout, jít tzv. pod povrch. Je časté, že v závěru diskuse mají všichni mnohem více dalších otázek než jasných odpovědí, což je ale zcela v pořádku a v podstatě žádoucí. Důležité myšlenky, postřehy a otázky se průběžně zapisují na tabuli, aby bylo možné se k nim kdykoli vrátit.

Tato společná diskuse (možná by bylo vhodnější použít výraz dialog) je zcela zásadní částí celé metody. Účastníci se během ní zdokonalují ve schopnosti vyjádřit vlastní myšlenky, rozpoznat vhodnou chvíli pro vyřčení názoru a naopak zdržení se dalších komentářů. Zlepšuje se čte-

nářská gramotnost, schopnost řešit konflikty a naslouchat ostatním. V tomto ohledu je důležitá práce moderátora, který dohlíží na to, aby byla dodržována pravidla, čímž se zajišťuje bezpečné prostředí pro diskusi.

V čem je FPD v mediálním vzdělávání jiná

Existuje samozřejmě řada pedagogických postupů, jak mediální vzdělávání lektorům, učitelům, knihovníkům, ale i samotným žákům či posluchačům zprostředkovat. Osobně vnímám „jinakost“ FPD v tom, že nejde striktně pouze po daných znalostech (jak poznat hoax, jak ověřit zprávu, jak se zachovat v případě kybersikany apod.), ale vede všechny zúčastněné k formování vlastních postojů a hodnot ve vztahu k dané věci. V souvislosti s hoaxy tak nepátráme pouze po tom, jak je poznat, ale například i po tom, kde se v nás bere schopnost jim uvěřit. Nebo po tom, jaké následky mohou jednotlivé hoaxy mít pro jednotlivce na jedné straně a pro celou společnost na straně druhé. V souvislosti s tím pak narážíme na témata etiky a morálky – jaký počin v mediálním prostoru je ještě „v pořádku“ a jaký už ne?

Protože celá metodika FPD je vlastně z velké části postavená na neustálém ptaní se (a jak by také ne, když vychází z principů sokratovského dialogu), je velmi pravděpodobné, že budou-li se žáci a studenti ptát v rámci hodin takto vedené mediální výchovy, začnou se pak stejným způsobem ptát i mimo ni. Málokterá informace pak bude přijímána bez výhrad a otázek po smyslu celé věci.

Kde FPD zažít

Tuto metodu začala představovat v říjnu 2022 Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích knihovníkům Jihočeského kraje. Již několikátým rokem se metoda využívá při vzdělávacích programech pro základní a střední školy na pobočce Čtyři Dvory, kde lze navštívit i program FPD určený veřejnosti.

VÁCLAVA MEDALOVÁ HŮDOVÁ
| medalova@cbvk.cz

Kronika

PhDr. Ladislav Kurka oslavil 90. narozeniny

PhDr. Ladislav Kurka se narodil 5. 3. 1933 v Kolíně. Po absolvování studia knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (FF UK) nastoupil v roce 1956 do Ústředního domu armády, kde měl na starosti rozvoj vojenských osvětových knihoven. Ovšem v roce 1969 byl z politických důvodů vyhozen z práce a tu novou, v mnohém se dá říci i osudovou, našel v Městské knihovně v Praze. Tehdejší ředitel Městské knihovny v Praze (MKP) a také jeho někdejší profesor na FF UK Rudolf Málek ho uvítal slovy: *To je můj šťastný den. Kdy chcete nastoupit?* A tím dnem se stal 1. březen 1970.

Ladislav Kurka do MKP nejdříve nastoupil na pozici metodika, ale velmi záhy se začal věnovat plánování a budování nových knihoven, postupně pak vedl tým pro zřizování knihoven. V době, kdy se v mnoha městských částech plánovala a budovala nová sídliště, se snažil prosazovat právě zájmy knihovny a usiloval o plánování nových moderních poboček. Na jejich vzniku se pak podílel až do nejmenších detailů, včetně přípravy a zařizování interiérů.

Mnozí si možná ještě vzpomenou na nadšení a elán, s jakým se věnoval rekonstrukci budovy Ústřední knihovny na Mariánském náměstí v letech 1996–1998. Týmu pod jeho vedením se podařilo připravit nejenom velice zdařilou rekonstrukci, ale zároveň realizovat mnohé do té doby nemyslitelné změny. Byly to změny stavební, tedy propojení celého prostoru do jednoho funkčního celku včetně vytvoření nových čtenářských prostor na vestavěných galeriích nebo zastřešených dvorcích. Ovšem tu hlavní změnu znamenala především automatizace výpůjčních a informačních agend. Ústřední knihovna na Mariánském náměstí byla první automatizovanou pobočkou MKP.



Problematicou výstavby knihoven se soustavně zabývá celý život, přednášel ji i na Vyšší škole informačních studií v Praze a patří v této oblasti k vyhledávaným odborníkům.

Podílel se také na ustavení a působení Svazu knihovníků a informačních pracovníků a byl redaktorem jeho prvního Bulletinu. Jako předseda ediční komise pozvedl publikační aktivity SKIP na vysokou úroveň. Publikační činnost mu ostatně byla celý život blízká. Je autorem knih, které se věnují architektuře knihoven, ale třeba i historickým pohlednicím, např. *Hrady, zámky a tvrze na starých pohlednicích*, jejichž už čtvrtý díl vyšel v loňském roce. Nelze také opomenout, že v roce 1968 a dále v letech 2010–2017 pracoval v redakční radě časopisu *Čtenář*.

V roce 2001 obdržel Cenu českých knihovníků. Od roku 2005 je rovněž nositelem Medaile Z. V. Tobolky.

KATEŘINA BAJO | katerina.bajo@mlp.cz

Foto: archiv MKP

Když má fantazie zelenou

Asi nikoho z knihovníků nepřekvapí, když směle řeknu, že fantasy literatura tvoří velkou část knihovních fondů (obzvláště v odděleních pro děti a mládež) a jedná se mezi dětmi a mládeží o jeden z nejpůjčovanějších žánrů – tedy v naší knihovně určitě – a věřím, že to jinde bude obdobné.

Děti milují únik do fantazie, snové i dobrodružné světy plné víl, monster, kouzel, vychytralých černokněžníků, elfů a dalších bytostí, které si získávají srdce jednoho čtenáře za druhým. Harry Potter a spol. už má stovky, ba i tisíce dalších spolubojovníků za spravedlnost v kouzelnickém světě, kteří mu směle konkurují, co se oblíbenosti týká. Není od věci se tedy zamyslet nad tím, co fantasy literatura přináší samotným dětem. Je to spíše příběh pro únik z tíživé reality vlastního života, oddechová literatura, ničitel realistického náhledu na svět, nebo snad nenápadný pomocník, který, i když to tak zdánlivě nevypadá, poskytuje mladému čtenáři nezřídka náhled na řešení důležitých momentů v lidském životě, jen poněkud originální formou? Vždy záleží na úhlu pohledu.

I ve fantasy literatuře jsou totiž vztahy, láska, důležité životní hodnoty jako čestnost, pokora, přátelství, věrnost a další. Čtenáři skrze oči postav v knihách vnímají tyto věci a ztotožňují se



Foto: Nikola Hutňanová

s nimi podle toho, jak jim připadá řešení situací vhodné či dobré, a naopak.

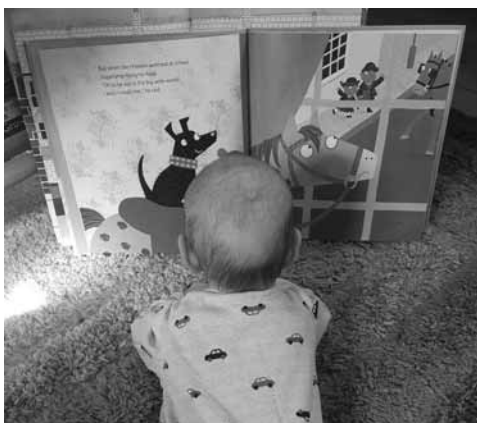
Ať už nás tedy svět z fantasy příběhu přeneseme do prostředí města, jiného historického období, či nás bude bavit parodií či satirou směřovanou k našemu životu, dají se i zde nalézt hodnoty, které jsou dětem velmi nenápadně a funkčně předkládány a s nimiž musí mentálně pracovat.

V této příloze tentokrát naleznete tipy na čtyři fantasy příběhy, které nás v poslední době okouzly. U jednoho z nich – *Magický expres* – pak ve středové části naleznete i pracovní list, který můžete využít pro lekci s dětmi nebo na čtenářském klubu. Postaći vám v tu chvíli mít k dispozici klidně jen úvodní dvě kapitoly z této knihy a otevřenou mysl pro vstup do světa fantazie, abyste se spolu s dětmi s úkoly popasovali. Na závěrečné straně přílohy najdete tipy na deskové hry, které se fantasy světů dotýkají.

Jste vášniví čtenáři fantasy? Nebo teprve tento svět odhalujete? Ať jste ta či ona skupina, vězte, že fantasy literatura má dar pohltit mysl čtenářů a vrátit ji rozvinutou o další vjemy. A to je zkrátka benefit, který stojí za to čtením získat.

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

Foto: Kazi Čiřařová



TOP knihy: Fantasy literatura pro děti a mládež

Fantasy je v dnešní době dětmi hodně vyhledávaný a čtený žánr. Není proto divu, že této literatury vychází velké množství. Jak se však říká – fantazii se meze nekladou, a proto bychom v literární produkci mohli najít jak díla inspirovaná jinými, velkými příběhy, tak i nová a originální. Tak či tak, zpracování bývá často skvělé a čtivé.



RIORDAN, Rick *Dcera hlubin*

Překlad: Dana Chodilová. 1. vyd. Praha: Fragment, 2022. 318 s. ISBN 978-80-253-5564-0

Hned první kniha z našeho výběru je inspirována Verneho příběhem *20 000 mil pod mořem*. Nejedná se však o vykrádání nebo suché převyprávění klasického příběhu do dnešní doby. Autor si jen vypůjčil motivy původního díla, aby hlavní hrdinka Ana Dakarová, potomek slavného kapitána Nema, mohla studovat oceánologii a zároveň i Vernův odkaz. Když je však její škola napadena nepřátelskou akademií, vyplouvá s přáteli na širé moře hledat ztracený tajuplný ostrov, protože jedině ten jim může zachránit život. Kniha hravě a poutavě propojuje klasická Verneova díla se světem dnešní mládeže a mohla by inspirovat děti k návratu k původním dílům tohoto literárního velikána.

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-253-5564-0>

JAMES, Anna *Stránky & spol.: Tily a knižní tuláci*

Překlad: Anna Kučerová. 1. vyd. Praha: Fragment, 2022. 359 s., ISBN 978-80-253-5985-3

Přemýšleli jste někdy nad tím, jaké by to bylo potkat své oblíbené knižní hrdiny i ve skutečném světě? Co byste jim řekli, jací by asi byli, myslíte, že by z vás mohli být přátelé? To se nedozvíte, dokud to sami nezkusíte. Přišel čas vypravit se do malého krámků Stránky & spol., kde knižní hrdinové ožívají a na krátké chvíle vystupují ze svých knih. Možná zde potkáte dívku Tily, jak se s Alenkou z Říše divů snaží vyřešit záhadu své ztracené mámy, nebo možná uvidíte Tilyinu dědečka v živé debatě se Sherlockem Holmesem.

A kdo ví – za dalším regálem může některá z postav čekat přímo na vás...

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-253-5985-3>



STURM, Anca *Magický expres*

Překlad: Barbora Špundová. 1. vyd. Praha: Fragment, 2019. 350 s., ISBN 978-80-253-4409-5

Co přiměje člověka, aby noc co noc seděl na opuštěném vlakovém nádraží a čekal na vlak, který nejspíš nikdy nepřijede? V případě Flinn je to její dva roky ztracený bratr Jonte, po kterém zůstala jen říkanka psaná na divné pohlednici. Tedy, pohlednice sama o sobě příliš podivná nebyla, ale spíše na ní vyobrazený vlak, který nikdo kromě Flinn neviděl. Když se tento vlak jedné noci objeví, nemá Flinn čas na rozmýšlení a nastoupí. Tím začíná její dobrodružná jízda napříč světem, ze které může stejně jako Jonte posílat domů podivné magické pohlednice z nádraží nejrůznějších velkých měst. Ve kterém z nich ale Jonte vystoupil, když není ani ve vlaku?

Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-253-4409-5>

ROGERSON, Margaret *Kouzla rodu Thornů*

Překlad: Pavla Kubešová. 1. vyd. Praha: Fragment, 2021. 446 s., ISBN 978-80-253-5059-1

Jako spousta jiných vášnivých čtenářů, i my máme rádi, když se děj knihy odehrává v knihovně. Někdy se jedná o knihovny mírumilovné, jindy veselé, v některých se musí dodržovat přísná pravidla. Přesně ta se týkají i knihoven z Kroniky rodu Thornů, protože pokud je nedodržíte, mohou se knihy doslova urvat ze řetězů a zabít všechno, k čemu se dostanou. Nevěříte? Tak do těchto knihoven nakoukněte. Ale opatrně, hlavní hrdinka Elisabeth se právě pokouší dopadnout jeden z nejnebezpečnějších knižních grimoárů, který se proměněný v zuřivé monstrum prohání okolicí knihovny a jeho řádění má katastrofické následky.

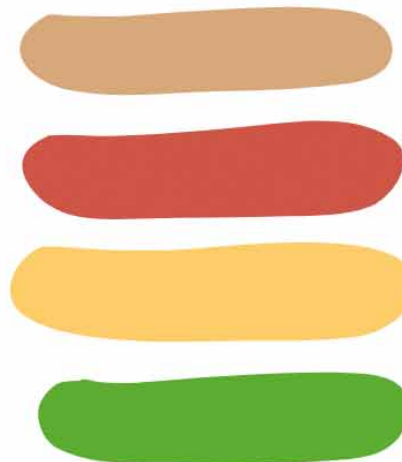
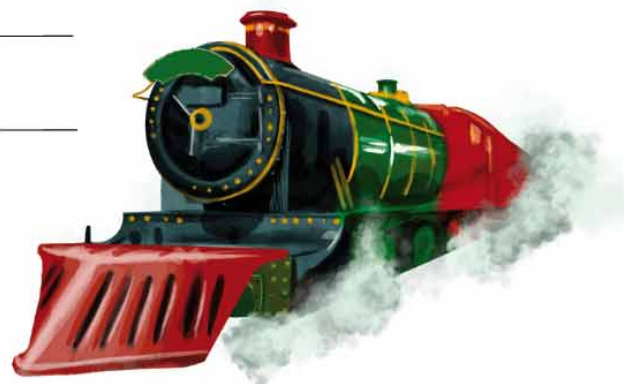
Zdroj obrázku: <https://obalkyknih.cz/view?isbn=978-80-253-5059-1>



Tak si představuješ tklivou melodii? Uveď příklad nějaké písně, která ti taková připadá.

Magický expres

V tomto vlaku se nachází škola. Zkus vymyslet, co by mohly vyjimečné děti v této škole mít za předměty.



Najdi v textu kapitoly s názvem Opuštěné nástupiště, kterými zeměmi pohlednice putovala, než ji Flinn dostala. Vypiš jejich názvy na prázdné místo na pohlednici.

Větru noční píseň
tklivá
z dálky těm, kdo
věří, znívá.
Splni srdce
vroucné přání,
Expres starší na
znamení.



Do vymezeného prostoru namaluj vnitřní prostor jednoho z vagonů této magické školy ve vlaku.



Zajímavé deskové hry k tématu

Deskových her na téma fantasy bychom našli nespočet: pro malé, pro velké, podle knižní předlohy i bez ní, jednoduché i složité, rychlé i na několikahodinové hraní. Vybrat z nich není lehké, proto doufáme, že se vám náš výběr bude líbit.

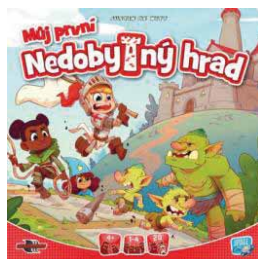
Můj první nedobytný hrad

Učit děti strategii, taktiku, podporovat touhu vyhrát a být příště ještě lepší je u dětí důležité. Neméně důležité je však umění kooperace a efektivní spolupráce v rámci hry. A přesně to můžete rozvíjet díky této hře, kde všichni hráči společně musejí uchránit hrad před hordou příšer, která se na něj valí. A řekněte sami – není lepší, když vyhrají všichni, a mohou tak výhru společně náležitě oslavit? Díky využití nejrůznějších symbolů místo textu ji navíc můžete hrát i s těmi nejmenšími; spodní věková hranice je stanovena na čtyři roky.

Výrobce: Blackfire CZ

Lze koupit např.: <https://www.planetaher.cz/muj-prvni-nedobytny-hrad>

Zdroj obrázku: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/muj-prvni-nedobytny-hrad>



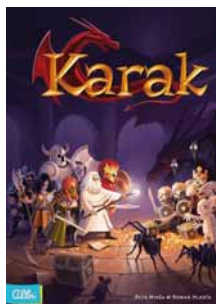
Karak

Tato původní česká hra vás vezme do podzemního labyrintu. Vaším úkolem je sesbírat poklady a zbraně a s nimi potom bojovat proti nejrůznějším monstřům, která na své výpravě určitě potkáte. A pro koho by byly příšery málo, může se utkat s drakem hlídajícím celý podzemní prostor. Hra má velmi jednoduchá pravidla, ale také několik rozšíření, abyste si mohli hru kdykoli upravit či vylepšit, pokud by pro vás byla již příliš ohraná.

Výrobce: Albi

Lze zakoupit např.: <https://eshop.albi.cz/karak/>

Zdroj obrázku: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/karak>



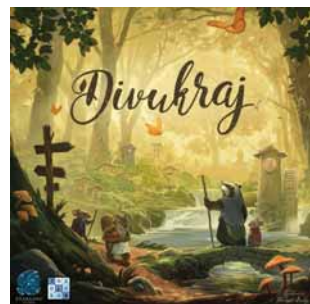
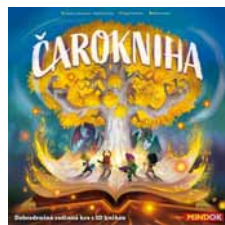
Čarokniha

Díky Čaroknize můžete do příběhu nakouknout zevnitř a na vlastní kůži si v roli hrdiny prožít jednu ze šesti kapitol. Aby byl váš zážitek ze hry intenzivnější, obsahuje balení roztomilé figurky a především originální 3D knihu plnou nejrůznějších speciálních efektů. Hra je navíc kooperativní, aby se vám podařilo naplnit jednotlivé kapitoly, musíte strategicky využít a propojit dovednosti a speciální schopnosti jednotlivých hrdinů.

Výrobce: MINDOK

Lze zakoupit např.: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/carokniha-promokarty>

Zdroj obrázku: <https://www.planetaher.cz/carokniha>



Divukraj

Ačkoli se jedná především o karetní hru, díky jejímu nádhernému zpracování si můžete ke hraní přinést i kousek lesa, a to díky modelu stromu, v jehož koruně a bezprostřední blízkosti se děj hry odehrává. Pojďte v roli zvířátek projít rokem od jara do jara, sbírat a shromažďovat nejrůznější zásoby a strategicky je vyměňovat za stavební a jiný materiál, abyste mohli vybudovat vlastní město. Hra láká na milé a roztomilé ilustrace, není však určena mladším hráčům. Naopak je zde potřeba složitější plánování a strategie, doporučený věk je tedy až od deseti let. Pozn.: Základní hra je momentálně vyprodaná, brzy bychom se však měli dočkat obnovení prodeje.

Výrobce: REXhry

Lze koupit např.: <https://www.tlamagames.com/deskove-hry/divukraj/>

Zdroj obrázku: <https://www.tlamagames.com/deskove-hry/divukraj/>

Periodika na území dnešní ČR

Květy – národní zábavník

V dosavadních příspěvcích této rubriky jsem se zabývala především novinami nebo jinak řečeno tiskem převážně politického zaměření. Květnový příspěvek tedy věnuji jednomu z nejvýznamnějších časopisů, který vycházel v českých zemích v průběhu první poloviny 19. století, a to Květům.

Časopis navazoval na titul *Jindy a nyní*, který vydával v letech 1827–1831 básník, překladatel a prozaik Jan Hýbl (1786–1834). Titul však nebyl úspěšný, proto ho v roce 1831 Hýbl předal Janu Hostivítu Pospíšilovi. Ten poté jeho vydávání načas zastavil, aby mohl najít nového redaktora. V roce 1833 ho našel v dramatikovi a spisovateli Josefu Kajetánu Tylovi (1808–1856), který titul již v následujícím roce 1834 přejmenoval na *Květy české* (od roku 1835 na základě podnětu Františka Palackého pak na *Květy*).

Tyl však nemohl být coby vojenský úředník v časopise jmenovitě uveden, titul byl tedy zaštitěn především osobou vydavatele Pospíšila. Tyl v časopise publikoval nejprve v převážné většině texty vlastní, např. historické povídky, později pak práce mnoha významných českých autorů své doby, např. Karla Hynka Máchy nebo Karla Jaromíra Erbena. Každé číslo bylo opatřeno citátem, mj. i proto, že Tyl chtěl, aby měl list výchovný a osvětový charakter, sám se také intenzivně věnoval redakční práci a úpravám došlých příspěvků. Tyl působil v časopise s přestávkou v letech 1837 až 1839 (danou především neshodami s vydavatelem Pospíšilem) až do roku 1845.

Za jeho působení se významně zvýšil počet předplatitelů a periodikum se stalo východiskem pro mnohé začínající autory, které Tyl povzbuzoval především k tvorbě v češtině. Po Havlíčkově kritice Tylova románu *Poslední Čech*, kterou jsme zmínili v předchozím příspěvku rubriky (viz



Jindy a nyní, 1831. Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 4 H 14

Pražské noviny z tiskárny bratří Haasů, Čtenář, č. 4, s. 141), se však Tyl s časopisem rozloučil a *Květy* následně v roce 1848 zanikly.

Pod identickým názvem poté vycházela ještě další periodika, např. titul založený Vítězslavem Hálkem a Janem Nerudou v letech 1865 až 1872, od roku 1875 do roku 1915 pak časopis založený Svatoplukem Čechem. Poslední periodikum s tímto názvem začalo vycházet v roce 1951 a vychází dodnes.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

Foto: Knihovna Národního muzea

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPELOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Svazek II/1, H–J. Praha: Academia, 1993, s. 373–375 (heslo Jan Hýbl). ISBN 80-200-0345-2; BAČKOVSKÝ, František. O „Kwětech“. *Květy: list po zábavu a poučení s časovými rozhledy*. Roč. 7, 1885, č. 7, s. 10–15.

Krajská knihovna v Českém komunitním centru v Manchesteru

Na začátku všeho byl sen a samozřejmě děti. Sen několika žen zprostředkovat češtinu a českou kulturu svým českým dětem, které dlouhodobým pobytem v zahraničí ztrácely nejen možnost česky se dorozumět, ale také své kořeny a kulturní bohatství. A tak roku 2011 vznikla Česká škola v Manchesteru (Czech School Manchester).



*Workshop Komenský v komiksu
s Klárou Smolíkovou, únor 2023;
na fotografii Klára Smolíková
s dětmi z české školy*

Začalo to snem

Jak už tomu bývá, ženy většinou nemají pouze jeden sen. S Českou školou šla ruku v ruce touha najít místo, kde bychom se my, Češi dlouhodobě žijící v Manchesteru a okolí, mohli potkávat, dělat výstavy, pořádat divadla či besedy, a hlavně si tam zařídit knihovnu. Uběhlo deset let, než se tento sen uskutečnil a bylo otevřeno České komunitní centrum Manchester (Czech Community Centre Manchester), které je úzce spojeno s činností České školy.

Máme knihovnu

Ted' můžeme s hrdostí říci, že máme v Manchesteru krajskou knihovnu, kde si již přes rok mo-

hou vybírat dospělí i dětská čtenářka z více než sedmi set titulů. Knižní fond se skládá z nových publikací, z pozůstatosti a darů. Z dlouhého seznamu si mohou naši čtenáři vybrat dílo od českých i zahraničních spisovatelů. Spolu s beletrií nabízíme i odborné tituly, CD s českou hudbou, DVD s českými filmy či pro děti knihy s Albi tužkou. Otevřeno je denně kromě neděle. Seznam knih na vyžádání můžeme zaslat, stejně tak nabízíme možnost zápůjčky poštou.



*Fotografie s loutkovým představením pro nejmenší děti na sv. Mikuláše,
prosinec 2022. Na fotografii Pavla Matásková, ředitelka Czech School
and Community Manchester*

U nás ožívají příběhy

České komunitní centrum bylo slavnostně otevřeno 17. 11. 2021. Hned po zahájení činnosti byla pozvána spoluautorka knihy *Velké ženy z malé země* Denisa Prošková na besedu, při které nám kromě této úžasné knihy představila i své další tituly. Beseda v Centru byla doprovázena i výstavou plakátů podle návrhů studentů z plzeňské Sutnarky¹ na téma velkých žen z České republiky. Na toto téma navázala i novinářka Veronika Bednářová, která v únoru 2022 představila a zároveň do knihovny věnovala svou publikaci o Tereze Maxové. Vyprávění o jejich žurnalistických začátcích bylo poutavé pro všechny návštěvníky besedy.

České komunitní centrum v Manchesteru vedle besed s autory knih pořádá vědomostní kvízy a hlavně zábavnou formou seznamuje děti krajanů s českou historií, nejčastěji v podobě divadla. Dobrovolnice z řad učitelského sboru dětem sehrály stínové divadlo na téma Život svatého Martina. Loutkové divadlo navštívilo knihovnu i na svatého Mikuláše, kde jsme hledali nejkrásnější vánoční příběh. Také u nás ožil život Jana Amose Komenského v podobě komiksové výstavy z knihy *S Komenským do komiksu*.

Autorka publikace Klára Smolíková dětem připravila příjemné odpoledne s workshopem o tvorbě komiksu a životě J. A. Komenského.

Vždy je o čem snít

Vedle snahy rozšiřovat knižní fond o kvalitní knihy primárně psané českými autory plánujeme několik projektů, na které se v budoucnosti těšíme. Momentálně se soustředíme na založení čtenářského kroužku pro středoškoláky a na seniorský klub, kde bychom pro seniory připravovali krátké programy o knihách a filmech či kvízy. Zároveň bychom rádi fungování naší knihovny zprofesionalizovali, protože věříme, že je nutné, aby její katalog byl přístupný online pro každého, a nejen na vyžádání. Také sníme o rozšíření knihovny o e-knihy a vybrané časopisy. Do budoucna doufáme, že nás navštíví více českých spisovatelů, kteří se nebojí deštivé Anglie a rádi přivezou české slovo těm, kterým je vzácné.

IRENA GAJDOŠÍK

irena@czechschoolmanchester.org

Foto: autorka – Czech School & Community Manchester, 2023

*Autorka působí jako manažerka
Českého komunitního centra v Manchesteru.*

¹ Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara, Západočeská univerzita v Plzni

Lesákova knihovna v Hradci Králové v novém lesku

Dne 21. 9. 2022 byly po dvouleté kompletní citlivé rekonstrukci interiérů původní historicky cenné budovy a dostavbě další zcela nové budovy slavnostně otevřeny obě budovy Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové (UHK). Díky dotaci MŠMT, Magistrátu města Hradec Králové a UHK se podařilo komfortně vybavit nejen učebny a kanceláře, ale zároveň vtisknout novou podobu Lesákově knihovně. Nově vytvořená knihovna byla poprvé představena veřejnosti při slavnostním otevření budovy. Sloužit studentům pak z důvodu náročné organizace fondu začala od pondělí 3. 10. 2022. Všechny důležité okolnosti, které provázely zrod nově koncipované Lesákovy knihovny, popisuje vedoucí projektového oddělení FF UHK Michal Strobach.

Původní budova, která se otevírá do náměstí Svobody v Hradci Králové, pochází z roku 1900 a byla postavena podle návrhů architektů Jana Hanuše a Václava Bahníka. Její vnější plášť zdobí rizality, pilastry a okenní římsy. Má půdorys ve tvaru písmene „V“, střed celé kompozice tvoří vstupní hala se dvěma schodišti.

Jak vznikla Lesákova knihovna

Lesákova knihovna FF UHK vznikla v roce 1995 jako studijní knihovna tehdejší Katedry historie Pedagogické fakulty. Základ knižních fondů byl vytvořen vykoupenou pozůstalostí vedoucího Katedry historie Vysoké školy pedagogické a od roku 1992 prorektora pro vědu a zahraniční vztahy doc. Vladimíra Lesáka. Knižní fond se od té doby neustále rozšiřuje, a to nejen cílenou akvizicí, ale také dary a výměnami s dalšími institucemi. Prvním vedoucím správcem (historikem-bibliografem) této knihovny byl Jiří Malina.

Od vzniku FF UHK se začalo uvažovat o vytvoření jednotné fakultní knihovny jako speciálního pracoviště. Prvním iniciátorem vzniku Lesákovy knihovny v dnešní podobě byl tehdejší děkan filozofické fakulty doc. Petr Grulich, jehož zásluhou byla knihovna vytvořena jako knihovna fakultní. V roce 2013 se pak současná děkanka Pavlína Springerová rozhodla dokončit vytvoření fakultního knihovního pracoviště sloučením všech



Pohled na přízemí a první podlaží knihovny

příručních knihoven kateder FF UHK právě do prostor Lesákovy knihovny.

Architektonická studie a realizace projektu

Vytvořením návrhu architektonické studie a projektu byli pověřeni architekti z *Architekti Hrůša & spol., Ateliér Brno, s. r. o.*, kteří byli zpracovateli kompletní projektové dokumentace rekonstruované budovy FF UHK. Podíleli se jak na stavební části, tak na zpracování návrhu interiéru budovy, který objektu postavenému v letech 1899–1900 citlivě navrácen původní historickou hodnotu, a jsme rádi, že v tomto duchu navrhli i nový interiérový prostor knihovny.



Momentka z období probíhající rekonstrukce

Stavební část projektu realizovala společnost *Metrostav, a. s.*, která v rámci knihovny zajišťovala vestavěnou část interiéru. Volný mobiliář byl pak součástí dodávky interiéru, který realizovala společnost *Prosto Interiér s. r. o.*

Záměry zadavatele nové Lesákovy knihovny

Před zahájením projekčních prací jsme si stanovili, že by nová knihovna měla mít kapacitu blízkou 40 000 svazků. Z tohoto důvodu musela být umístěna nejen v přízemí, ale také v dalším prostoru, který tuto kapacitu nabídne. Knihovna byla proto vestavěna do prostor bývalé tělocvičny, která se díky vysokému stropu k tomuto účelu vysloveně nabízela. Současně tento prostor umožnil vytvořit druhé patro s ochozem, na kterém vznikly dvě samostatné studovny. Od doby svého vzniku se původní fond pozůstalosti po

doc. Vladimíru Lesákovi rozrostl ještě o knižní pozůstalosti dalších historiků, a to prof. Zdeňka Macka a prof. Zdeňky Hledíkové.

Oborový profil fondu knihovny je zaměřený na oblasti studia na FF UHK, tudíž se v ní nachází knihy z oborů historie, politologie, sociologie, archivnictví, filozofie, sociální práce a příručky slovníkového typu a mnoho dalších publikací a periodik.

Změna nabídky služeb pro uživatele

Vznikem nové knihovny a zvýšením její kapacity se nám konečně otevřela možnost fond celkově zrevidovat a uspořádat. Rovněž zavedením denního provozu se podařilo umožnit prezenční i absenční výpůjčky knih, neboť dříve knihovna fungovala pouze v prezenčním režimu. Od dokončení rekonstrukce Lesákovy knihovny byla správa knihovního fondu pověřena zaměstnankyní Univerzitní knihovny. Významně se také zvýšil komfort pro uživatele – k dispozici je Wi-Fi připojení, PC stanice i místo pro připojení vlastní techniky. Vznik samostatných uzavřených studoven v mezipatře návštěvníkům umožňuje soustředěnou studijní a badatelskou práci v klidném a útulném prostředí. Nové prostory se rovněž využívají pro skupinovou výuku.

MICHAL STROBACH | michal.strobach@uhk.cz

Foto: Filip Šlapal

Napsali jste nám

Nezisková organizace Česká kniha pomáhá

Od této organizace naše zařízení Centrum sociální pomoci Vodňany obdrželo celkem 90 knih, z toho 80 svazků bylo určeno pro seniory z domova pro seniory a 10 pro pečovatelskou službu. Knihy přišly „co nevidět“, a tak jsme je hned začali rozdávat všem čtenářům a čtenářkám – na jejich pokoje, do soukromých knihovniček.

Jsou to knihy různých žánrů, takže si každý čtenář našel tu svou oblíbenou, do které se rád začte. U seniorek jsou zvláště oblíbené romány nebo historické knihy. Kniha *Jan Žižka z Trocnova* od Otomara Dvořáka nebo *Kufr pana Lederera* od Jana Jelínka měly velký úspěch. Také pro čtenáře, kteří mají v oblíbené detektivky, povídky nebo cestopisné knihy, se našla spousta titulů od českých autorů. Pár knih jsme umístili do naší společné knihovny, která je dostupná pro všechny seniory. Knihy různých žánrů samozřejmě potěší i imobilní uživatele domova, kterým pravidelně aktivizační pracovnice předčítá z knih na přání.

Ještě jednou děkujeme za zaslání knihy organizaci *Česká kniha pomáhá*, která tímto způsobem pomáhá a rozdává radost tam, kde je třeba.

Za CSP Vodňany **NELA HOLLEROVÁ** | aktivizacni@cspvodnany.cz

Více informací o neziskové organizaci Česká kniha pomáhá: <https://www.ceskaknihapomaha.cz/>

Studovna-čítárna pro všechny generace v Kyjově

Organizace SKIP ČR pořádá celorepublikovou akci *Březen – měsíc čtenářů* pod heslem „Zpátky do knihoven“. Tohoto hesla bychom se rádi drželi i my v Městské knihovně Kyjov a snad se jej podaří naplnit v rámci otevření nově zrekonstruovaného prostoru oddělení studovna-čítárna.

Oddělení studovna-čítárna bylo v minulosti určeno zejména k výpůjčkám periodik, studiu či využívání možnosti veřejného internetu. Vzhledem k větší dostupnosti těchto médií a menšímu zájmu o pravidelnou četbu denního tisku zaznamenala čítárna úbytek pravidelných návštěvníků. Nejenom z těchto důvodů jsme v roce 2020 ve spolupráci s Kyjovským Slováckem v pohybu zažádali o dotaci Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) na vytvoření multifunkčních prostor čítárny-studovny jakožto inovativního prostoru. Celková výše přiznané dotace byla přes 700 000 korun.

Záměrem bylo čítárnu komplexně renovovat a modernizovat tak, aby byla atraktivní pro všechny generace. Aby vznikl prostor, který bude využíván ke klasickým výpůjčním službám v klidovém režimu a současně jako aktivní zóna pro studenty, pracující i seniory. Chceme, aby zde mohli svůj volný čas trávit všichni podle toho, jak jim to bude vyhovovat. Tím také posílíme funkci knihovny jako multifunkčního komunitního zázemí.

Modernizovaný prostor, jehož podobu navrhl kyjovský Ateliér 100D a o realizaci se postarala firma Godiya Group, s. r. o., je od 1. 3. 2023 v plném provozu. Funguje ve dvou režimech: v dopoledním režimu klidové zóny a v odpoledním tzv. aktivní zóně. Tam je vedle běžných uživatelských mož-



ností čas také na zábavu nebo setkání pro studijní nebo zájmové aktivity.

Pro zvýšení komfortu a pohodlí bude v čítárně umístěn samoobslužný minibar. Zájemci tak dostanou k dispozici vodu, kávu či malé občerstvení. Další novinkou bude možnost využít elektronické klávesy pro začínající i zkušené umělce. V rámci zachování standardů kvality i pořádku budeme pro využívání těchto služeb vyžadovat platnou registraci do knihovny. Správný chod oddělení bude mít na starost přítomný zaměstnanec.

Naším přáním je jednoznačně návrat uživatelů do knihovny a plnohodnotné využívání nového prostoru všemi generacemi tak, aby se stal živým a zábavným.

MICHAELA MOUDRÁ

| reditelka@knihovna-kyjov.cz

MARTINA HRADILOVÁ

| propagace@knihovna-kyjov.cz

Foto: archiv MěK Kyjov

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

**Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis?
Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?**

→ Dost polemičká otázka, protože co se jako ideální jeví mně, někdo jiný může považovat za nedůležité. Ale k věci. Určitě by takový časopis měl mít vyváženou vizuální a obsahovou stránku, měl by odrážet aktuální dění v knihovnickém oboru v celé šíři, ale měl by se také odkazovat k minulým dějům, aby byla viditelná jeho kontinuita. Měl by mít dobré vydavatelské zázemí, k čemuž samozřejmě patří i finanční zdroje, umožňující další rozvoj časopisu, měl by mít široký okruh autorů-příspěvatelů ze všech typů knihoven, protože jsou spoluvůrci obsahu, měl by mít možnost čerpat ze zahraničních zdrojů atd. atd. Nejpodstatnější jsou však lidé, kteří té získané materií dávají tvar a každým novým číslem vysílají informaci o tom, jak a kam se české knihovnictví posouvá, kde ho tlačí bota, v čem zaostává a v čem je premiant.

→ Ze *Čtenáře* jsem odešla před devíti lety a přiznám se, že jsem ho v poslední době pravidelně nesledovala. Proto jsem alespoň virtuálně prolistovala několik posledních ročníků, a musím říct, že to bylo listování zajímavé, užitečné a obohacující. Objevila jsem řadu článků, ke kterým se určitě vrátím (např. přehled zahraniční literatury v českých překladech, přehled české dezinformační scény, knihovny v novém apod.), i nespočet zajímavých témat, jejichž prostřednictvím jsem alespoň částečně opět nahlédla do knihovnického světa.

Proto bez nadsázky mohu říct, že *Čtenář* vlastně splňuje mou představu o ideálním časopise. Při tom listování jednotlivými ročníky *Čtenáře* mě však přesto napadla jedna utopická myšlenka: nebylo by možné a užitečné vytvořit z rejstříků, které se od roku 2005, odkdy má *Čtenář* elektronickou verzi, objevují vždy ve 12. čísle (do současnosti je jich 18), databázi, v níž by bylo možné vyhledávat například podle autora, rubriky, tématu atd., a po kliknutí na hledané téma by se zájemci otevřel celý článek? S podobným řešením se setkávám u řady časopisů, ale do jaké míry by to čtenářům *Čtenáře* přišlo smysluplné, neumím posoudit. A také, jaké by si to vyžádalo finanční prostředky a lidské zdroje.

O svém aktivním působení ve *Čtenáři* jsem psala před pěti lety, kdy se připomínalo 70 let jeho vydávání. Nechci se tedy opakovat, jenom zmíním, že jsem se *Čtenářem* a lidmi kolem něj prožila patnáct zajímavých let, na které ráda vzpomínám.

OLGA VAŠKOVÁ, redaktorka časopisu Čtenář v období 1999–2014

→ Určitě obsahově rozmanitý a inspirativní – a to současný *Čtenář* je a jeho příznivci to vědí a oceňují. Důležitá je také moderní vizuální podoba tištěná i elektronická, která přiláká k přečtení i ty, kteří by jinak možná časopisem nezalistovali.

→ Podle mého *Čtenář* nabízí pro každého něco: nejnovější trendy, aktuální dění, informace o proběhlých i plánovaných akcích a kampaních, zajímavosti z domova i ze světa... A i já si vždy najdu něco, co mě zaujme a obohatí. Chtěla bych poděkovat tvůrcům za dlouholetou úžasnou práci, kterou pro nás všechny z knihovnického světa vykonávají. Blahopřeji *Čtenáři* k tomuto krásnému jubileu, přeji všechno nejlepší a mnoho dalších úspěšných let a spokojených čtenářů.

DANA PETRÝDESOVÁ, Krajská vědecká knihovna v Liberci

Noc dvacátá třetí

Již potřicetkrát proběhla z pátku 31. 3. na sobotu 1. 4. pohádková *Noc s Andersenem*, během níž se společně baví a radost ze čtení, vyprávění a vzájemné sounáležitosti sdílí přes 120 000 lidí (z toho přes 103 000 dětí) na 1735 místech v zemích téměř všech kontinentů. Pohádková noc, kdy hlavní roli mají příběhy, knihy, pohádky, dětská fantazie, hravost a vědomí vzájemného sdílení a společného zážitku, se postupně stala nedílnou a milovanou součástí života stovek knihoven, škol a dalších zařízení, ale také obcí a jejich, především nejmladších, obyvatel.

Každoročně je třeba si připomínat, že za touto největší a mediálně nejsledovanější akcí knihoven v ČR (hlavním organizátorem a garantem je Klub dětských knihoven SKIP) stojí skromná původně dvojice, dnes trojice „děckařek“ z Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti, které nenápadně a v tichosti každoročně odvedou neskutečné množství práce, aby všechna spací místa a především knihovny byly registrovány, o všem včas a řádně informovány, obdržely pohlednice (které je třeba dojednat s výtvarníky, vytisknout a distribuovat), aby bylo zvoleno vhodné téma *Noci* (na základě provedené rešerše relevantních výročí a událostí), aby se o *Noci* dozvěděly významné osobnosti, poskytl jí záštitu, poslaly pozdravy nocujícím, aby akce měla mediální podporu, aby byla připravena řada společných soutěží a aktivit, aby byly následně shrnuty statistické údaje, zpracována souhrnná zpráva atd. atd. *Noc* je zářným příkladem toho, jak se z malé a nijak zvlášť nápadné akce jedné knihovny může díky spolupráci a osobnímu nasazení postupně stát výjimečný mezinárodní projekt, oceněný i prestižní cenou. A „Buchlovanky“ samy jsou ukázkou toho, co znamená být skutečně aktivní člen oborové komunity. Nejsou samozřejmě samy, kdo odvádí velké množství práce.

Na *Noci s Andersenem* participují stovky knihoven a tisíce knihovnic a knihovníků, především děckařů, a je třeba říci, že jejich práce je obdivuhodná. Každoročně jde o ohňostroj nápadů a kreativních aktivit podporujících čtení, tvořivost, literární, dramatické, výtvarné, pohy-



Foto: archiv MěK Louny

bové, rukodělné, ale i informační, „badatelské“ a další aktivity dětí. *Noc* je plná dobrodružství, poznání, nenásilného učení se, čtení, vyprávění, hraní, plná zábavy v tom nejlepším slova smyslu, setkávání, sdílení – je esencí toho, čím opravdu knihovna může být/je – v tomto případě pro děti. Na účast na téhle akci se v životě vzpomíná mnoho let, posuďte sami. Knihovnice jedné knihovny šla se skupinou dětí podvečerním městem a náhle je zastavil dospělý muž se slovy: *Že tu dnes máte Noc s Andersenem? Já jsem na ní v knihovně také jednou byl. Bylo to skvělé. Nikdy na to nezapomenu!* Takové jsou *Noci* v knihovně – takové/í jsou děckařky/děckaři. Zaslouží si za svou práci velký dík a úctu nejen dětí a jejich rodičů, ale také svých oborových kolegů. Z následujících střípků z několika málo knihoven se sice neposkládá velkolepý obraz letošní *Noci s Andersenem*, ale budou snad alespoň malou inspirací pro ty, kteří se dosud nepřipojili. Protože další pohádková noc už je přece za necelý rok!

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Mozaika z *Noci s Andersenem*

I po více než dvaceti letech, kdy se v Knihovně B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti zrodila *Noc s Andersenem*, akce na podporu dětského čtenářství a připomínka Mezinárodního dne dětské knihy spojená s narozením dánského pohádkáře H. Ch. Andersena (2. 4.), neztrácí tenhle skvělý nápad, mající ohlas i v zahraničí, mezi dětmi na atraktivitě. Na stránkách časopisu *Čtenář* se s vámi podělíme o úžasnou atmosféru, kterou tahle akce měla i v roce 2023. Bohužel je nám líto, že rozsah čísla i neúprosný harmonogram jeho přípravy nám umožňuje ukázat opravdu jen ty pověstné střípky...

redakce

Městská knihovna v ČESKÉM KRUMLOVĚ

V oddělení pro děti jsme měli tradiční *Podvečer s Andersenem*. Odehrával se v Bradavické škole čar a kouzel. Dvacet studentů a studentek bylo rozděleno tajuplným mluvícím kloboukem do čtyř bradavických kolejí a podle rozvrhu hodin se zúčastnili hodin přeměňování (ve virtuální realitě se měnili v žábu), bylinkářství, péče o kouzelné tvory a tréninku famfrpálu. Po absolvování každé vyučovací hodiny dostal prefekt koleje zalepenou obálku. Všechny čtyři obálky mohly být rozlepeny až najednou a ukrývaly kartičky čarodějného pexesa. Po zahrání partie zbyla poslední kartička s kódem k číselnému zámku na truhličce s pokladem. Na Boubín jsme se přenesli spolu se vzácnou návštěvou, paní spisovatelkou Evou Wimmerovou, která se zabývá tajuplnými tvory na Šumavě a píše o nich (knížka *Pohádkové příběhy od Boubínského potoka*). Na závěr nechyběla oblíbená tombola, bylo rozdáno nejnovější vydání *Denního věštce* a pohlednice *Noci s Andersenem*. Ještě statistika: zúčastnilo se dvacet dětí a šest knihovnic, chvílemi se tu pohybovalo cca šest matek...

Těšíme se na příští rok!

HELENA JELÍNKOVÁ | jelinkova@knih-ck.cz

Foto: Hana Brčáková

Městská knihovna LYSÁ NAD LABEM

Letošní noc byla veselá a ani chvíli jsme se my ani děti nenudili. Celý večer jsme pojali jako poctu kresleným filmům a seriálům Walta Disneyho. Měli jsme scénické čtení, knižní domino, hledání QR kódů s informacemi o pohádkách, vyprávění pohádek na pokračování a mnoho dalších aktivit. Nezapomněli jsme pochopitelně přechíst zdravotní velvyslance dánského království ani na krátké představení pohádkáře Andersena. Čas běžel jako splašený a zdaleka jsme nestihli všechno, co jsme pro děti připravili. Ale nevádí, něco si necháme na příště a už teď se těšíme.

Přejeme krásné jarní dny plné pohody.

ŠTĚPÁNKA ZRČKOVÁ | zrckova@knihovnalysa.cz
MARIE KUNDRLÍKOVÁ | kundrlikova@knihovnalysa.cz



Foto: archiv MěK Lysá nad Labem

Obecní knihovna NEMOJANY

Knihovnu v Nemojanech mám na starost od loňského září, takže je pro mě zatím vše poprvé a totéž platí i pro nocování v knihovně. Zpětně hodnotím akci jako povedenou, byť nápadů a podnětů ke zlepšení mám také mnoho. Začínali jsme v pátek po čtvrté hodině a s posledními nocležníky jsem se rozloučila v sobotu kolem čtvrt na jedenáct. Za tu dobu jsme stihli vyluštit různé šifry, které nás dovedly k pokladu skrytému mezi knhami, popovídali jsme si o tom, co mají společného Ošklivé káčátko a Superman (to nás dovedlo k hlavnímu tématu letošní *Noci – jinakost*), přečetli jsme pár kapitol *Kluka v sukních* od D. Walliamse, což několik účastníků pohotově doprovodilo simultánní pantomimou, došlo i na různé pohybové hry a diskotéku. Usínali jsme při poslechu *Skřítků Nilse* od Astrid Lindgrenové; nocležníky jsem měla v obou místnostech, a neuměla jsem tak sama zařídít živé čtení, vyřešila jsem tedy audioknihou a do každé místnosti nataženou reprobednou. O občerstvení nocležníků se úžasně postarala naše místní Hospůdka u nádraží, které touto cestou moc děkujeme!

V sobotu jsme si při příležitosti Mezinárodního dne ptactva udělali ptačí kvíz a nakonec jsme si zahráli i nějaké deskové hry. Naši první *Noci s Andersenem* se zúčastnilo 16 dětí a já.

KATEŘINA KUNDRÁTOVÁ | katerina.kundratova@gmail.com

Foto: archiv OK Nemojany



Městská knihovna v Praze – POBOČKA KORUNNÍ

I my bychom se rádi podělili o své zážitky. Onoho slavnostního večera se u nás v knihovně sešlo patnáct šikovných človíčků a sedm dospěláků. Všichni s napětím očekávali, jaká dobrodružství dnešní noc přinese. Jak víme, v knihovnách žijí knihovní skřítkové. Lidem se sice příliš neukazují, ale k dětem a knihovníkům mají důvěru, a tak nejstarší skřítek Vinifera napsal dětem dopis s prosbou o pomoc.

Skřítkovi Pitřýskovi se totiž ztratila knížka, ze které pochází. Malí čtenáři se s vervou pustili do plnění úkolů a vypátrali, že knížka, kterou napsal pan Ludvík Aškenazy a ilustrovala paní Helena Zmatlíková, se jmenuje *Putování za švestkovou vůní*. Nu a pak už jsme se společně vydali za švestkovou vůní a nechali se dovést nejen k zatoulané knížce, ale i k pokladu, který skřítkové dětem nachystali. Poté nás čekalo ještě zdobení látkových sáček, čtení oblíbených knížek, krátké, ale sladké spinkání a nakonec dobrá snídaně od hodných maminek. Při ranním vítání s rodiči měly všechny děti v očích radostné jiskřičky vzpomínek na prožitou noc. Energie a radost z kouzelné noci nás bude ještě dlouho hřát u srdce.

Text a foto **BERENIKA HALADOVÁ** | berenika.haladova@mlp.cz



Městská knihovna ÚPICE

Naše osmnácté nocování s Andersenem se letos neslo v duchu Ferdovy knihovny olympiády. Dvě družstva dětí v průběhu večera soutěžila v přetahování lanem, přenášení mravenčích vajíček, zatloukání hřebíků, skoku do dálky, přenášení klády, hledání hmyzu v mraveništi či skládání obrázků z knih o Ferdovi. Za vítězství v dané disciplíně získal tým indicie, které vedly k nalezení pokladu. Mimo to jsme malovali berušky na kameny a ty jsme pak donesli k našemu pohádkovníku. Také jsme vyráběli domečky pro chroustíky a do nich malé housenky. Každý zná říkanku *Polámal se mravenček...*, kterou jsme si připomněli, a na jejím základě nám šikovná studentka pardubické fakulty zdravotních studií přiblížila, jak ošetřit některá základní poranění, s nimiž by se děti mohly setkat. Fingovaná zranění vypadala opravdu věrohodně, takže jsme byli rádi, když bylo vše ošetřeno, zalepeno a obvázáno. Nechybělo ani čtení o Ferdovi a večere se také nesla v duchu broučků, berušek a jiných potvůrek. Děti si totiž samy ozdobily housku jako berušku a k druhé večeři vytvářely právě broučky, motýly aj. z různého ovoce. Do spacákových postýlek jsme vklouzli kolem půl druhé ráno, takže vstávání v sedm hodin bylo trochu obtížnější. Ale vše jsme zdárně zvládli a těšíme se na příští rok. Nocovalo nás jedenáct dětí a čtyři dospělí.

Text a foto **JANA ŠIMKOVÁ** | knih.upice@seznam.cz



Městská knihovna ÚSTÍ NAD ORLICÍ

Letos jsme se se dvěma kolegyněmi a 21 dětmi vydali po stopách druida Panoramixe, přítele Galů Asterixe a Obelixe. Mise byla jasná. Panoramix se ztratil, dochází nám kouzelný nápoj a Caesar na nás plánuje brzký útok. Pomocí bohů a kouzelné studánky jsme si vzpomněli, z jakého kmene kdo pochází, vyrobili jsme si zbroj ve formě přilbic a vyšli jsme po stopách ztraceného druida. Složili jsme jeho neúplný vzkaz, zachránili zamrzlá zvířátka z lesa, v římském táboře jsme našli útržky Caesarova plánu, objevili jsme druida v kouzelném lese, který, bohužel, zapomněl recept na kouzelný lektvar. Vzpomněl si ale, že horský kmet, který nyní žije ve věži, nějaký recept také vlastní, takže následovala tajemná cesta do věže pro pergameny, příprava kouzelného lektvaru síly a závěrečný boj s Římany.

Noc s Andersenem jsme připravili pro žáky 3.–6. tříd. Pro mladší děti od pěti let byl čtrnácti dní předtím připraven *Večer s Andersenem* se zkráceným programem, který probíhal mezi šestou a půl devátou večer.

TEREZA DROBNÁ | tereza.drobna@knihovna-uo.cz

Foto: archiv MěK Ústí n. Orlicí



Regionální knihovna Karviná čte další stovku

Karvinská knihovna vstoupila do roku 2023, který bude ve znamení oslav 100 let od založení knihovny v Karvině, s mottem *Čteme další stočku*. V rámci připomenutí této významné události se čtenáři a příznivci knihovny po celý rok můžou těšit na různorodé programy a aktivity.



Foto: Barbora Koneszová

Z historie a současnosti knihovny

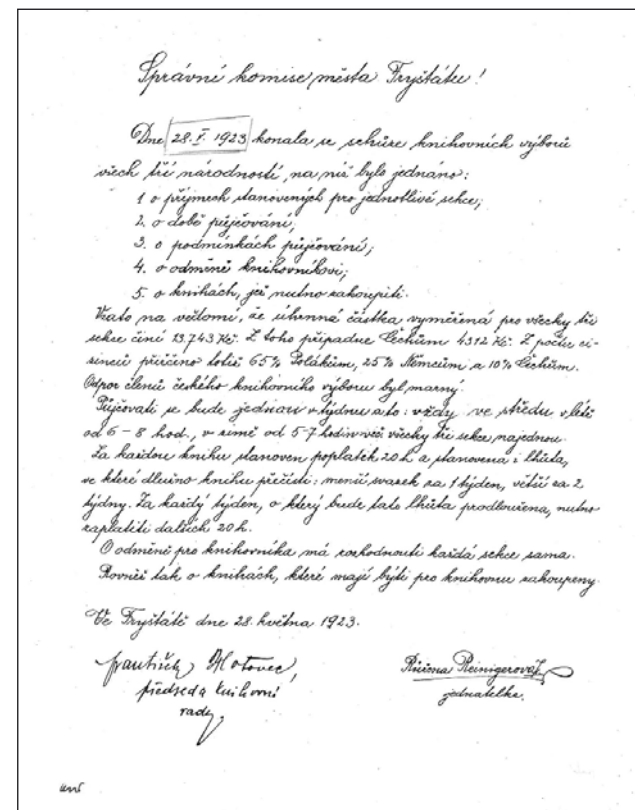
Vznik karvinské knihovny je spojen se zákonem o veřejných knihovnach z roku 1919. Dne 28. 5. 1923 se konala ve Fryštátě schůze knihovnických výborů tří národností (Čechů, Poláků a Němců), kde byly projednány otázky finanční, právní a personální pro další fungování knihovny v obci (viz faksimile dokumentu na protější straně). S největší pravděpodobností byla zahájena činnost všech tří knihoven v jedné budově v Panském hotelu (pозději Hotelu Baník). Po roce 1928 rozvíjely sekce svou činnost samostatně a často měnily umístění svých knihoven. Např. česká knihovna sídlila v domě č. 1486 u pana Krůty. Polská knihovna byla umístěna v obecním domě v Karvině v Kostelní ulici a německá v Deutsches Vereinsheimu. Karviná byla také druhá po Ostravě, která obnovila činnost poválečného knihovnictví: stalo se tak 4. 6. 1945 opět v domě pana Krůty s tehdy knihovním fondem v rozsahu 2000 svazků. V roce 1950

byla založena Okresní knihovna v Karviné, od roku 1992 nese název Regionální knihovna Karviná.

V současné době má karvinská knihovna více než 5000 registrovaných čtenářů, ročně knihovnu navštíví přes 108 000 návštěvníků, knihovní fond čítá 136 182 knihovních jednotek, vedle knih to jsou také časopisy, audioknihy, deskové hry, didaktické pomůcky, e-knihy, speciální fond pro děti s dyslexií, knihy v Braillově písmu. Pobočky karvinské knihovny se dočkaly řady úprav a rekonstrukcí na moderní komunitní centra s různorodou nabídkou služeb pro širokou veřejnost.

Oslavy

Vedle tradičních aktivit, které karvinská knihovna připravuje každoročně pro širokou veřejnost, se mohli čtenáři a příznivci knihovny těšit už v dubnu na aktivity pro rodiny s dětmi, mládež i seniory *Putování po knihovně*, aby „zažili knihovnu všemi smysly“. Na červenec a srpen jsme



Obr.: archiv Regionální knihovny Karviná



Autorka banneru: Barbora Průdková

připravili dobrodružnou napínavou hru s názvem *Cesta kolem světa*, inspirovanou knihou Julese Verna.

Po celý rok se mohou návštěvníci karvinské knihovny těšit na tradiční aktivity, jako jsou například kurzy PC gramotnosti, kurzy trénování paměti, kreativní dílničky pro děti, kreativní dílny pro dospělé, výstavy, koncerty, setkání s osobnostmi, diskusní klub/klub diskusyjný, *Kouzelný svět knih* s knihovnicí Bárrou, *Setkání u knihy*, promítání filmového klubu a projekt *Film a škola*. V nabídce knihovny jsou i vzdělávací programy pro školy, aktivity pro seniory, vlastivědné exkurze po karvinském regionu s průvodcem, komentované prohlídky historickým centrem města. Nebudou chybět akce v rámci kampaní na podporu čtení: *Čelé Česko čte dětem/Cała Polska czyta dzieciom*, *Březen měsíc čtenářů*, *Týden knihoven*, *Den pro dětskou knihu*, *Mezinárodní den darování knih*, *Noc s Andersenem*, *Bookstart* a *Knížka pro prvňáčka*.

Karvinská knihovna je v současnosti nejen místem setkávání, ale také vzdělávání – nabízí

počítače s internetem, wi-fi, přístup k databázím, digitalizovanému knihovnímu fondu a také k využití 3D tiskárny i čtečky e-knih.

V květnu dojde na počest výročí karvinské knihovny ke slavnostnímu zasazení stromu před budovou knihovny v Karviné-Mizerově.

Hlavní oslavy sta let od založení knihovny proběhnou v pátek 8. 9. 2023 na Masarykově náměstí v Karviné. V rámci již 28. ročníku *Knižního jarmarku* bude možné zakoupit nové i starší knihy, seznámit se s historickým knihtiskem, pro děti bude připravena *Pohádková zahrádka* s pohádkovými bytostmi a úkoly, pro dospělé kvíz o knihovně. Můžeme se těšit na ilustrátora Adolfa Dudka. Celou akci bude doprovázet hudební program: *Pop Academy*, *Malá černá hudba*, karvinští *Allskapones* a na závěr vystoupí ostravská kapela *Nedivoč*. Ve stáncích nebude chybět dobrá káva od *Mental Café* a výborné občerstvení.

MARKÉTA KUKRECHTOVÁ

| marketa.kukrechtova@rkka.cz

Spolupráce s organizací Post Bellum v Šumperku

Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk si k týdnu čtenářů nadělila pěkný dárek. Déle než týden v jejím malém sále natáčel Institut Paměti národa Olomouc vzpomínky pamětníků našeho regionu.

Spolupráce organizace Post Bellum s naší knihovnou funguje už přes čtyři roky. Každý rok u nás prezentují svou práci žáci základních škol našeho regionu, kteří se zapojili do projektu *Příběhy našich sousedů*. Žáci sbírají příběhy, které v učebnicích nenajdete. Děti v rolích novinářů objevují pamětníky, kteří jim vyprávějí svoje životní příběhy, a tyto rozhovory pak žáci zpracují do krátkých prezentací. Vše pak vyvrcholí před prázdninami v knihovně, kde děti jednotlivé příběhy představují a zároveň je hodnotí i odborná porota. Nejlépe zpracované vzpomínky jsou pak oceněny.

V letošním roce nás oslovili pracovníci Institutu Paměti národa Olomouc a požádali nás o možnost natáčení vzpomínek obyvatel našeho regionu v prostorách naší knihovny. Na déle než týden jsme tedy uvolnili náš malý sál, kde vzniklo natáčecí studio. Během osmi dnů zde bylo natočeno celkem čtrnáct příběhů. Tentokrát převažovaly vzpomínky, jejichž pojítkem byla Volyň.

Knihovna tuto formu spolupráce vítá. Velmi si vážíme toho, že jsme byli osloveni, a do budoucna plánujeme další společné akce, protože tyto paměťové instituce je nutné podporovat. Na podzim chceme u nás natáčené příběhy promítnout za osobní účasti pamětníků. Na příští rok chystáme ve spolupráci s dokumenta-



Vít Lucuk (editor a historik Paměti národa)
a František Vrba (dokumentarista Paměti národa)
s ředitelkou šumperské knihovny Kamilou Šeligovou

ristou Fratiškem Vrbou výstavu portrétů pamětníků doplněných o jejich příběhy.

Knihovna také v minulosti spolupracovala s nakladatelstvím Veduta Štíty, které vydalo vzpomínky zpracované Vitem Lucukem. Představení těchto knih a setkání s pamětníky proběhlo opět v prostorách knihovny. Všechny knihy Víta Lucuka má knihovna samozřejmě ve svém fondu a jsou zájemcům z řad čtenářů k dispozici.

Knihovna vnímá zájem návštěvníků o přednášky, které se zabývají místní historií a osudy místních občanů. Vzdělávací akce a besedy tohoto druhu mají vždy vysokou návštěvnost. Nadále tedy plánujeme v této cestě pokračovat a věříme, že i Post Bellum bude mít o spolupráci s námi nadále zájem. V našich aktivitách se nám jeví jako jedna z prioritních.

KAMILA ŠELIGOVÁ | seligova@knihovnaspk.cz

Foto: František Vrba

Pamětnice Anna Hladká

Moravská zemská knihovna – 100. výročí národní instituce

Vznikem samostatné Československé republiky se splnilo nejen dávné úsilí českého národního hnutí, ale vytvořily se podmínky pro řešení mnoha politických a kulturních problémů, jež ještě za rakouské monarchie ve společnosti rezonovaly, byly však trvale odkládány bez vyhlídky na rozhodnutí. Jedním z nich bylo i zřízení druhé české univerzity v Brně.

Vznik Masarykovy univerzity

Když se ustavilo Národní shromáždění Republiky československé (NS), předložili hned druhého dne jeho prvního zasedání 15. 11. 1918 poslanci Alois Jirásek a Karel Engliš návrh zákona na zřízení druhé české univerzity se sídlem v Brně. Důvodovou zprávu, vypracovanou školním výborem parlamentu, projednalo plénum NS 28. 1. 1919. V ocenění prvního prezidenta republiky, jeho účasti na boji o zřízení druhé české univerzity a podílu na vytvoření samostatného státu nesla jméno Masarykova univerzita (MU). Přijetím zákona z 28. 1. 1919 č. 50 Sb. z. a n., kterým se zřízo-

ustavení knihovny, která by zajišťovala vědecké a pedagogické potřeby univerzity. Již 1. 2. 1919 získalo ministerstvo příslib o postátnění stávající Moravské zemské knihovny. Šlo ovšem o předběžné jednání, na němž ministerstvo školství zastupoval profesor českých dějin na Univerzitě Karlově Kamil Krofta a moravského zemského hejtmana Ladislav Pluhař, poslanec moravského zemského sněmu. K uzavření vlastní dohody vedla ještě dlouhá cesta.

MZK a její historie

Ve věci postátnění zasedal Moravský zemský výbor již 24. 2. 1919 a jeho členové byli seznámeni s rekapitulací dosavadního vývoje. Knihovna vznikla v roce 1808 jako součást Moravsko-slezské hospodářské společnosti, ustavené pro rozvoj hospodářství a vzdělanosti z podnětu císařovny Marie Terezie. Po dobu 85 let byla však soukromým ústavem, převážně rostla jen z darů a přístupná byla vlastně jen členům společnosti. Počátkem roku 1880 vyšel úplný tištěný katalog sbírek, jenž zachytil 10 768 titulů knih a periodik, obsahujících asi 40 000 svazků. Zlom ve vývoji nastal rokem 1883, kdy byla knihovna prohlášena veřejnou a zemský sněm jí přiděloval pravidelnou roční dotaci na činnost. V tomto období byla zřízena čítárna, v níž bylo vyloženo na 120 titulů odborných časopisů. Roku 1899 se knihovna stala majetkem zemským a přírůstek knih za dalších deset let představoval 42 % z celkového stavu. Mezníkem rozvoje se stal rok 1907 přestěhováním knihovny do novostavby Zemského domu,



V budově Zemského domu II působila knihovna v letech 1907–1935

vala česká univerzita v Brně s fakultami právnickou, lékařskou, filozofickou a přírodovědeckou skončil padesátiletý zápas o obnovu univerzity na Moravě a pětadvacetiletý boj o zřízení druhé české univerzity.

Zřizovatelem MU se stalo Ministerstvo školství a národní osvěty a jeho úkolem bylo také

odkdy byla knihovna hojně navštěvována. Zemský výbor se shodl na stanovisku, že knihovna má napomáhat vědeckému bádání o přírodě a společnosti v zemi a literárnímu i uměleckému vzdělání na Moravě. Byla ovšem vyslovena obava, aby postátnění knihovny nebylo na úkor její hlavní funkce sloužit všeobecnému vzdělání. O stanovisko byl požádán ředitel knihovny Hertvík Jarník a Moravská muzejní společnost jako její zřizovatel.

Ředitel knihovny H. Jarník záměr postátnění knihovny uvítal, podle něj by však bylo na škodu, kdyby knihovna měla být vyhrazena univerzitě tak výlučně, že by byl nákup knih omezen dikta-tem univerzitních profesorů nebo že by širšímu obecnstvu byl omezen přístup. Příkladem řešení v Brně by podle něj měla být pražská Veřejná a univerzitní knihovna, do níž veřejnost mimouniverzitní měla rovněž přístup. Také sekretář Moravské muzejní společnosti Jan Helfert sdělil v souladu s názorem ředitele knihovny Jarníka, že nejsou proti postátnění knihovny s výhradou, že nebude dosavadní právo na její užívání omezeno a že bude spíše ještě rozmnoženo. Nato ministerstvo školství napsalo 24. 5. 1919 Zemskému výboru moravskému, že vítá s povděkem projev ochoty odevzdat Moravskou zemskou knihovnu v Brně (MZK) do správy státní, aby z ní mohla být utvořena knihovna při MU.

V přípisu ministerstva školství ze dne 23. 9. 1919 Zemskému výboru moravskému byla vyslovena obava, že konečná smlouva o postátnění MZK pro rozličné potíže technické povahy nebude dojednána před počátkem nastávajícího studijního roku, kdy začne výuka na MU, proto žádalo o svolení k provádění některých činností. Zemský výbor požadavky ministerstva projednal a přijal usnesení:

1. že zemská knihovna již nyní slouží potřebám MU, a proto může přebírat knihy nebo knihovny zakoupené státem pro budoucí Zemskou a univerzitní knihovnu,

2. ministerstvo může ustanovit úředníky a sluhy, kteří budou placeni státem a kteří budou pracovat v Zemské knihovně a podřízeni jejímu řediteli,

3. s ustanovením Jaroslava Sutnara, dosavadního knihovníka Univerzitní knihovny ve Vídni, pro jmenování ředitelem Zemské a univerzitní knihovny v Brně nebyl vysloven souhlas, dokud se nevyřeší přeložení dosavadního ředitele H. Jarníka na proponované místo.



Vchod do Zemského domu III, kde bylo sídlo Univerzitní knihovny v letech 1936–2001

Knihovní sbírky

Význam knihovny tvoří její sbírky. Podle přehledu knihovna postupně zakupovala a získala darem nebo výměnou dosti úplný materiál ke studiu české filologie, domácích dějin a přední díla literatury krásné. Dobře byly zastoupeny evropské encyklopedie i bibliografie. Větší nedostatky byly však v literatuře právnické a lékařské a obory přírodovědecké ponechávala v gesci brněnské techniky. Součástí knihovny byly také deponáty knihoven spolků Matice moravské a Musejního spolku v Brně v rozsahu asi 9000 svazků, které byly ve správě zemské knihovny od roku 1900 a spolky se je rozhodly věnovat nově vzniklé univerzitě. Již v roce 1919 ministerstvo přidělovalo na nákup knih vysoké mimořádné dotace a organizovalo nákupy celých knihoven pro potřeby univerzity. Velký důraz kladla knihovna na časopisy jako zdroje aktuálních informací. Největší zájem o ně měla přírodovědecká fakulta, která výměnou za své spisy získávala ročně 148 titulů časopisů a předávala je do univerzitní knihovny. Z nových knih se ovšem mnohé dostávaly do knihoven jednotlivých seminářů univerzity, které svým rozsahem často přerůstaly funkci příruč-ních knihoven.

Personál

Do roku 1919 měla MZK ředitele, čtyři odborné knihovníky a čtyři sluhy, ale již v roce 1920 se státními zaměstnanci navýšil jejich celkový počet na 23. Bylo tak možné průběžně zpracovávat enormně narůstající knižní fond, zvládat nápor návštěvníků i vyhovět požadavku rektorátu, aby knihovna byla otevřena denně až do 18 hodin. Těžko řešitelné personální otázky však zkompli-

kovaly převedení knihovny pod ministerstvo. Na odchodnou ze zemských služeb totiž došlo k vy-lepší platových požitků stávajícím pracovní-ům a nově přibylí zaměstnanci za stejnou práci nedosáhli shodného zařazení v platech i funk-cích. Došlo také k dvojvládí, když stávající zem-skou knihovnu řídil Hertvík Jarník a v roce 1922 nastoupil Jaroslav Sutnar jako ředitel knihovny univerzitní. Akademický senát MU poukazoval v dopisech na neudržitelnost takového stavu a žádal v září 1922 o urychlené řízení ve věci po- státnění knihovny a uvolnění ředitele Jarníka pro místo profesora romanistiky MU, kam byl jmenován až 1. 8. 1923.

Služby

Ve službách veřejnosti se knihovna vrátila již v roce 1919 k předválečnému stavu, kdy půjčov-ny a studovny byly otevřeny osm hodin denně, stejně jako v pražské knihovně. Návštěvnost knihovny však tak vzrostla, že o ní knihovna pře- stala vést statistiku. Čítárna měla jen 70 míst, průměrný počet návštěvníků byl asi trojnásobný, a tak studenti stáli často ve frontách o místo; až v roce 1926 byla kapacita studovny rozšířena na 166 míst. Zemská a univerzitní knihovna se řídila výpůjčním řádem shodným s Veřejnou a univer- zitní knihovnou v Praze. Právo na půjčování knih mimo knihovnu měli pedagogičtí pracovníci vy- sokých a středních škol, výjimečně žáci dvou nejvyšších tříd středních škol na potvrzení ředi- tele jejich ústavu. Další osoby s vědeckou, spiso- vatelskou a uměleckou činností pak se souhlasem ředitele knihovny a po složení peněžní zálohy. Veškeré služby poskytovala knihovna zdarma, jen za nedodržení výpůjční lhůty se vybíraly za upomínky poplatky z prodlení.

Prostory

Roku 1907 byla dokončena výstavba Zemského domu II, do něhož se soustředily některé zemské ústavy včetně knihovny. Umístění bylo vyhovující, zařízení odpovídalo potřebám knihovny a zemský výbor vycházel vstříc jejím požadavkům. Po vzniku republiky však narůstaly problémy s umístěním nových správních organizací a pro zemský úřad přestaly být problémy knihovny vlastní, když se ta měla stát institucí státní. Tak knihovna přišla o výstavní sál a její požadavky o další prostory v zemském domě se nesetkaly s pochopením.



Pohled na stavbu budovy Moravské zemské knihovny dokončenou v roce 2001

Když v roce 1924 byla dokončena výstavba Zem- ského domu III, navazujícího na stávající prostory knihovny, zemský výbor dal přednost pronájmu soukromé kavárny před požadavkem knihovny. Po četných žádostech o další prostory dospěl zemský úřad k závěru, že situaci je třeba řešit novostavbou. Na výzvu ministerstva zpracovala knihovna podklady a návrh stavby připravil archi- tekt Bohuslav Fuchs v roce 1931. V době hospo- dářské krize se však k realizaci stavby nepři- stoupilo. K dlouhodobému uspokojivému řešení došlo až v roce 1935, kdy kavárna skončila dese- tiletá smlouva pronájmu a knihovna získala v Zemském domě III potřebné prostory ke zřízení půjčovny a rozsáhlejších studoven.

Smlouva o převzetí knihovny státem

Záměr zřídit knihovnu pro MU převzetím dosa- vadní MZK bylo třeba upravit právní cestou. Již 25. 2. 1921 předložila Zemská správa politická v Brně zastupující stát návrh smlouvy na postá- tnění knihovny Zemskému výboru ke stanovisku. Obě strany se shodly, že knihovna ponese název Zemská a univerzitní knihovna a ministerstvo se zaváže hradit veškeré provozní náklady souvise- jící s pronájmem místnosti v zemském domě. Zemský výbor ovšem odmítl požadavek na po- skytnutí dalších místností pro potřeby knihovny s odůvodněním, že by to mohlo postihnout jiné úřady v domě. Definitivní smlouvu pak připravilo ministerstvo školství po schválení českosloven- skou vládou v září 1922. Podle ní moravský zem- ský výbor dal čs. eráru do správy a užívání veš- keré, zemi moravské náležející zásoby knih, map a časopisů a také pronajal všechny dosud knihov- nou užívané místnosti s výhradou, že to všechno země propůjčuje po dobu, po kterou česká uni-

verzita zůstane v Brně. Knihy a časopisy dosavadní zemské knihovny nadále zůstaly vlastnictvím země Moravy. Stát byl také povinen převzít stávající personál zemské knihovny, a to za dosavadních funkčních podmínek, a státní správa se postará o ustavení dalších, pro knihovnu potřebných úředníků a sluhů. Výslovně se stát smlouvou zavázal, že Zemská a univerzitní knihovna bude přístupná nejen pedagogům a posluchačům univerzity, nýbrž i badatelům a obecnostem vůbec. K podepsání smlouvy došlo 23. 5. 1923. Se zpětnou platností od 1. 1. 1923 se tak stala nově ustavená Zemská a univerzitní knihovna v Brně samostatnou organizací přímo zřizovanou Ministerstvem školství a národní osvěty.

Po 100 letech

V posledním století vývoje MZK měla knihovna charakter národní instituce, když jejím zřizovatelem bylo v letech 1923–1959 ministerstvo školství a od roku 1991 ministerstvo kultury; jen v mezidobí po územní reorganizaci v roce 1960 byl jejím zřizovatelem po dobu třiceti let Jiho-

ravský krajský národní výbor. Již 22 let poskytuje knihovna odborné služby ve vlastní účelově postavené nové budově. Jde o druhou největší knihovnu v českých zemích jak rozsahem knihovních fondů (na 4,5 mil. knihovních jednotek) nebo návštěvností čtenářů, tak počtem zaměstnanců a jejich zapojením do vědecké a výzkumné činnosti.

Pro veřejnost je MZK stále „univerzitkou“, neboť Univerzitní knihovna byl od roku 1949 její název po zrušení zemského zřízení. V Brně působí šest státních vysokých škol, které mají největší procento studentů na počet obyvatel ve srovnání s jinými univerzitními městy včetně Prahy. Velkou výhodou budovy knihovny je blízkost několika fakult MU, Vysokého učení technického i sousedství Univerzity obrany. Studentům a odborné veřejnosti nabízí 800 studijních míst, volný výběr se sto tisíci knihami a časopisy, výstavy, kulturní a vzdělávací akce. Pestrá nabídka služeb se setkává u jejich čtenářů i širší veřejnosti s dobrým ohlasem.

JAROMÍR KUBÍČEK

kubicek.jaromir@gmail.com

Foto: archiv MZK

Neušlo nám

Zapojte se do soutěže Fotíme knihovny!

Pokud se rádi věnujete fotografování a záleží vám na tom, aby byly na internetu snadno k nalezení pěkné fotografie vaší knihovny s jasně uvedenými licenčními podmínkami, máme pro vás dobrou zprávu. Až do 31. května 2023 se můžete zapojit do soutěže *Fotíme knihovny!*

Soutěž pro vás připravil Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) ve spolupráci se spolkem Wikimedia ČR. Je zaměřena na fotografie budov knihoven zvenčí. Mohou se jí zúčastnit všichni knihovníci a příznivci knihoven, fotografování a svobodného sdílení obsahu. Jeden uživatel může přihlásit nejvýše tři fotografie pořízené v roce 2023. Je třeba je nahrát do úložiště Wikimedia Commons.

Ze zaslaných fotografií bude vylosováno deset účastníků, kteří od organizátorů obdrží drobnou pozornost. Organizátoři ze všech přihlášených fotografií zároveň vyberou nejpovedenější snímky a zveřejní je formou alba na facebookovém profilu SKIP. Zvláštní ocenění získají ty, které obdrží nejvíce lajků. Vyhodnocení soutěže proběhne v červnu 2023 v rámci *Online kávy s předsedou SKIP* (datum upřesníme). Vítězná fotografie bude navíc v červenci 2023 vystavena na portálu Mediální gramotnost.

Zaslané fotografie budou využity projektem *Obálky knih.cz*, který poskytuje služby více než šesti tisícům knihoven ČR i portál *Knihovny.cz*.

Podrobnosti o soutěži najdete ve Wikipedii (<http://bit.ly/SoutezFotimeknihovny>) a také na webu SKIP (<https://www.skipcr.cz/zapojte-se-do-souteze-fotime-knihovny>).

LINDA JANSOVÁ | linda.janova@nkp.cz

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

Indie volá po přísných opatřeních a kontrole manipulace s informacemi. Dezinformace a fake news mohou mít vážné důsledky, zejména v tak různorodé zemi. Indie zveřejnila vládní dokument *Pravidla informačních technologií – pokyny pro zprostředkovatele informací* a v roce 2021 zveřejnila etický kodex digitálních médií. Iniciativy indické vlády zdůrazňují potřebu mediální a informační gramotnosti pro všechny obyvatele. Mezi cíle udržitelného rozvoje OSN patří úsilí o spravedlivější společnost a odstranění chudoby a nerovnosti. K dosažení společnosti potřebuje relevantní a autentické informace. Internet a sociální média umožnily snadný přístup a cenovou dostupnost informací. Po kliknutí se vysílá obsah, videa a obrázky globálně do celého světa. Kolující informace bez ověření jejich pravdivosti mohou ohrozit zákon a pořádek. Virové šíření informace, označované také jako „digitální lesní požáry“, mohou způsobit nevratné škody na životech a majetku a narušují sociální strukturu společnosti. Média mají velkou moc, bohužel jsou otevřená manipulaci a primárně sociální média jsou již dnes penalizována za šíření dezinformací. Stává se nezbytností, aby zasáhli politici a zajistili řádnou kontrolu a zabránili zneužití informací. V Indii existuje 697 milionů uživatelů internetu a tento počet stále stoupá. Školy a knihovny hrají ve vzdělávání v oblasti mediální a informační gramotnosti významnou roli.

(*IFLA Journal – Volume 49, March 1, 2023, s. 3–18*)

Berlínská státní knihovna uchovává kulturní dědictví Pruska a je neocenitelnou pamětovou institucí. Zároveň je to i společnost se svou vlastní institucionální historií. V době národního socialismu se stala organizací, jejímž prostřednictvím bylo distribuováno značné množství uloupené literatury. Vedle toho také vyhodila ze služby židovské a politicky neoblíbené zaměstnance knihovny, nejpozději do roku 1935 museli všichni židovští zaměstnanci knihovny odejít. Byli vytrženi ze svého obvyklého života, zbaveni volebního práva, vyhnáni z domovů a často zavražděni. Před hlavní budovou knihovny byly do chodníku instalovány mosazné pamětní destičky se jmény a daty těchto osob, je na nich uvedeno také jejich poslední známé

bydliště. Veřejnosti připomínají rasismus, barbarství a lhostejnost většiny německého národa v období národního socialismu. Tyto destičky jsou rozšířeny i v dalších německých městech a evropských zemích. Po instalaci následovala vzpomínková akce za účasti významných osobností a přednáška pro veřejnost. Berlínská státní knihovna si jako zásadní paměťová instituce uvědomuje povinnost udržovat vlastní historii „živou“, a dává tak příklad dalším obdobným organizacím.

(*Bibliotheksmagazin, Jahrgang 18, Ausgabe 52, Nr. 1 – April 2023, s. 11–15*)

Šestnáctý ročník mezinárodní konference Školní knihovny jako informační a kulturní centra zorganizoval Národní institut vzdělávání a mládeže pod záštitou Ministerstva školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky. Akce se uskutečnila v Univerzitní knihovně v Bratislavě a zúčastnili se jí zástupci slovenských ministerstev školství, kultury a další zástupci z řad pedagogické a knihovnické veřejnosti ze Slovenska i Česka. Na konferenci byla oceněna usilovná a systematická práce školních knihoven, které se podílejí na zvyšování kvality vzdělávání a realizují vzdělávací a kulturní akce. Do kreativních projektů Národního institutu vzdělávání se zapojilo 1300 základních a středních škol s více než 140 000 účastníky. Školní knihovny upevňují schopnost žáků číst s porozuměním, udržují živost slovenského jazyka a propagují literaturu. Na Slovensku je evidováno 1531 školních knihoven, které jsou zřízeny v souladu se zákonem o knihovnách. Jako organizační útvary základních škol, gymnázií, středních škol, konzervatoří a škol pro žáky se speciálními výchovně-vzdělávacími potřebami poskytují informační a dokumentační zabezpečení výchovy a vzdělávání. Vznikly dokonce nové školní knihovny díky finanční podpoře evropských fondů. Tato výzva byla zaměřena na budování a zlepšení technického vybavení jazykových učeben, školních knihoven, odborných učeben různého druhu na základních školách v rámci Integrovaného regionálního operačního programu, který řídí Ministerstvo investic, regionálního rozvoje a informatizace Slovenské republiky.

(*Knižnica – ročník 23, číslo 4, 2022, s. 77–89*)

Před 40 lety, **1. 6. 1983**, zemřela **Anna Seghersová** (* 1900), německá spisovatelka, autorka protiválečného románu *Sedmý kříž* či knihy povídek *Neobvyklá setkání*.

Před 180 lety, **6. 6. 1843**, zemřel **Johann Christian Friedrich Hölderlin** (* 1770), německý lyrik a náboženský básník a vizionář. V češtině vyšel např. výbor *Světlo lásky* či lyrický román v dopisech *Hyperion aneb Eremita v Řecku*. Před 60 lety, **6. 6. 1963**, se narodil argentinský prozaik **Federico Andahazi**, autor bestselleru *Anatom*.

Před 130 lety, **8. 6. 1893**, se narodila **Marie Pujmanová** († 1958), česká spisovatelka a novinářka socialistického zaměření, autorka románů *Pacientka doktora Hegla*, *Předtucha* či trilogie *Lidé na křížovatce*, *Hra s ohněm* a *Život proti smrti*. Před 180 lety, **9. 6. 1843**, se v Praze narodila **Bertha von Suttner** († 1914), rozená hraběnka Kinská, česko-rakouská radikální pacifistka a spisovatelka, nositelka Nobelovy ceny míru (1905).

Před 120 lety, **9. 6. 1903**, se narodila **Marcia Davenportová** († 1996), americká spisovatelka, autorka životopisu *Mozart* či slavné rodinné ságy *Údolí rozhodnutí*.

Před 130 lety, **13. 6. 1893**, se narodila **Dorothy L. Sayersová** († 1957), britská spisovatelka a překladatelka (přeložila mj. Dantovu *Božskou komedii*), autorka série detektivních románů a povídek s hlavní postavou amatérského detektiva lorda Petera Wimseye.



Před 70 lety, **13. 6. 1953**, se narodila česká spisovatelka **Iva Procházková**, autorka knih *Únos domů*, *Nazí nebo Uzly a pomeranče*. V 80. letech žila v emigraci v Rakousku a v Německu. Je dcerou spisovatele a scenáristy Jana Procházký a mladší sestrou spisovatelky Lenky Procházkové.

Před 90 lety, **14. 6. 1933**, se narodil **Jerzy Kosinski** († 1991), polsko-americký spisovatel, autor románů *Nabarvené ptáče* (úspěšně zfilmoval režisér Václav Marhoul), *Kroky* (Národní knižní cena 1969) či *Byl jsem při tom* (zfilmováno s Peterem Sellersem v hlavní roli).



Před 85 lety, **16. 6. 1938**, se narodila americká spisovatelka **Joyce Carol Oatesová**, autorka románů, novel, povídek, básní, her i esejů. Z jejích ro-

mánů, kterých vydala přes padesát, patří k nejlepším např. *Oni* (Národní knižní cena 1970), *Zahrada pozemských slastí*, *Země divů*, *Nesvaté lásky*, *Blondýnka* či *Vodopády*.

Před 120 lety, **18. 6. 1903**, se narodil **Raymond Radiguet** († 1923), předčasně zesnulý francouzský spisovatel, autor románu *Đábel v těle*.

Před 30 lety, **19. 6. 1993**, zemřel **William Golding** (* 1911), britský prozaik a básník, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1983), autor proslulého podobenství *Pán much* či románů *Dědicové*, *Věž*, *Dvojitý jazyk*, *Ztroskotání Christophera Martina* a *Rituály přechodu* (Booker Prize 1980).



Před 75 lety, **21. 6. 1948**, se narodil britský prozaik **Ian McEwan**, jeden z nejznámějších autorů moderní britské literatury. Jeho dílo vyšlo v češtině takřka v úplnosti. První knihu, sbírku povídek *První láska, poslední pomazání*, vydal v roce 1975, druhý soubor byl v češtině vydán pod názvem *Psychopolis a jiné povídky*. Proslavil se hned prvním z dosavadních sedmnácti románů *Betonová zahrada*. Následovaly romány *Cizinci ve městě*, *Dítě v pravý čas*, *Nevinný*, *Černí psi*, *Neznatelná láska*, *Amsterdam* (Booker Prize 1998), *Pokání*, *Sobota*, *Na Chesilské pláži*, *Solar*, *Msoun*, *Myslete na děti*, *Skořápka*, *Stroje jako já*, *Šváb* a *Lekce*. McEwan je také autorem knížky pro děti *Snílek*. Řada románů (např. *Betonová zahrada* či *Pokání*) byla zfilmována.

Před 20 lety, **21. 6. 2003**, zemřel **Leon Uris** (* 1924), americký spisovatel, jehož nejslavnějším dílem je román *Exodus* o vzniku Státu Izrael. Před 100 lety, **24. 6. 1923**, se narodil francouzský básník **Yves Bonnefoy** († 2016), nositel Ceny Franze Kafky (2007). V češtině vyšly básnické sbírky *O pohybu a nehybnosti jámy*, *Psaný kámen* a *Oblá prkna* a výbor *Eseje*.



Před 120 lety, **25. 6. 1903**, se narodil **George Orwell** († 1950), britský novinář, esejista a spisovatel, autor slavných alegorických politických románů *Farma zvířat* a *1984*. K dalším dílům patří romány a prózy *Na dně v Paříži* a *Londýně*, *Barmské dny*, *Farářova dcera*, *Bože chraň aspiristu*, *Cesta k Wigan Pier*, *Hold Katalánsku* a *Nadechnout se*; v češtině vyšly také Orwellovy deníky a eseje.

Portréty archiv autora



↑ Interiér Lesákovy knihovny s volným výběrem knih a studijními místy

Lesákova knihovna v Hradci Králové v novém lesku s. 184–185

← Nově koncipovaná budova FF UHK



Schodiště historické budovy FF UHK po rekonstrukci
←

Z průběhu rekonstrukce prostorů knihovny ↓

← Pohled na ochoz knihovny

Foto: Filip Šlapal

Návrhu interiéru: ateliér Architekti Hruša & spol. a Ateliér Brno, s. r. o.



Studovna-čítárna pro všechny generace v Kyjově s. 186

Útulné prostředí pro studium, četbu a jiné vzdělávací či relaxační aktivity ↓



↑ Vznikl multifunkční prostor

Foto: archiv MěK Kyjov



Ochranná fólie na balení knih vyrobená s ohledem na životní prostředí z cukrové třtiny jako udržitelné suroviny



Filmolux-Soft Organic jsou ochranné fólie na balení knih, ideální pro aplikace na hladké povrchy knižních desek, paperbacků, komiksů, přebalů knih, atd.

Aplikace fólie je velmi snadná a drobné chyby při lepení lze opravit. Fólie prodlužuje životnost knihy tím, že ji chrání před nečistotami a opotřebením. Fólii lze čistit a dezinfikovat.

Fólii lze aplikovat ručně nebo pomocí laminovacích stanic Filmolam2 nebo Filmolam MAX.



90 μ m silná, lesklá PE fólie na biologické bázi, s UV ochranou

Lepidlo se sníženou počáteční adhezí pro snadnou aplikaci

Antibakteriální účinek testován podle ISO 22196

Akrylátové disperzní lepidlo na vodní bázi: bez rozpouštědel, odolné proti stárnutí, trvale elastické, pH neutrální

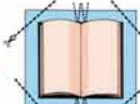
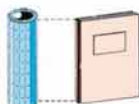
Krycí podkladová fólie vyrobená ze 100% recyklovatelné PE fólie, s mřížkou pro snadné řezání
Bez APEO a BPA, v souladu s REACH



Dodávané v rolích s návinem 25 m, v šířkách 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 41 a 50 cm.

AKCE SLEVA 20% do konce května 2023!
Vyzkoušejte tuto novinku na balení knih.

Snadná ruční aplikace



Ceiba®

CEIBA s.r.o.

Jana Opletala 1265, 250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

Mobil: 777 345 002, mail: info@ceiba.cz

www.ceiba.cz